

BESVIGELSER

Speciale Cand.merc.aud efteråret 2022

Studerende: Stig Schjøtz

Studienr.: 20190780

Vejleder: Hans Høj Nygaard

Titelblad

Titel	Besvigelser
Fag	Kandidatspeciale
Periode	Efteråret 2022
ECTS	30
Uddannelse	Revision, cand.merc.aud.
Uddannelsessted	Aalborg Universitet
Afleveringsfrist	2. januar 2023

1. Abstract

This thesis deals with the decreasing trust accountants have been victims of because of the latest years of cases regarding frauds in companies and the big media coverage these cases have been undergoing. This thesis aims to investigate the expectations gap between the responsibilities an accountant has regarding fraud compared to the expectations to the accountant regarding fraud detection within the public. In order to do this, this thesis describes what fraud is and relevant theory regarding the expectation gap have been reviewed.

Fraud is in this thesis described as an intentional act formed to mislead accountants to get an economical advantage. The frauds relevant to accountants is misuse of assets and accounting manipulation. The fraud can be performed by single individuals or in association, which is most common. Whenever a fraud is committed, three factors are present. The individual committing the fraud has a pressure or incentive to perform the fraud, an opportunity and rationalization of committing the crime. The factors are not all observable for accountants and therefore the risk of fraud can be hard to detect.

The expectation gap is the gap between the performed service from the accountant and the expectations from the public to this performed service. The gap regards either lack of work from the accountant and lack of regulation, which both relates to the performance from the accountant or unreasonable expectations, which relates to the expectations from the public.

After defining what fraud and the expectation gap is, it is analyzed which legal regulations accountants are subject to in terms of fraud, which expectations the public has to an accountant regarding the discovering of fraud in the audit of financial statements and then three cases broad to the Danish board of accountants have been analyzed in order to determine whether the expectation gap regarding fraud is due to the performance from the accountant or expectations from the public.

It is concluded that the expectation gap regarding the accountant's responsibility in connection with fraud when auditing financial statements is due to unreasonable expectations from the public, because of their lack of knowledge about the accountant's responsibilities in connection with fraud and there haven't been grounds to support that the expectation gap on the matter is because of accountants' lack of performance.

In order to minimize the expectation gap regarding the accountant's responsibility in connection with fraud when auditing financial statements, communication to the public is found necessary to improve their understanding of an audit and the limitations there is within an audit by improving the auditor's report within the annual reports as this is the only communication between the accountants and the public.

Indholdsfortegnelse

2. Indledning.....	5
2.1 Problemformulering	6
3. Metode.....	7
4. Afgrænsning	7
5. Besvigelser	8
5.1. Definition af besvigelserformer.....	8
5.1.1. Misbrug af aktiver	10
5.1.2. Regnskabsmanipulation.....	12
5.1.3 Hvorfor opstår besvigelser?.....	14
5.1.4. Hvem begår besvigelser?.....	20
5.1.5. Afhandlingens definition af besvigelser	21
6. Forventningskløften.....	22
6.1. Forventningskløften efter Bent Warming-Rasmussen.....	22
6.3. Forventningskløften efter Kjeld Chr. Bøg & Lars Kiertzner.....	24
6.4. Afhandlingens sammenfatning af forventningskløften	25
7. Krav til revisor.....	26
7.1. Revisorlovens §§ 16 og 24	26
7.2. De internationale standarder om god revisionsskik.....	27
7.2.1. ISA 200.....	27
7.2.2. ISA 315.....	28
7.2.3. ISA 330.....	30
7.2.3. ISA 240.....	31
8. Forventninger til revisor/revisionspåtegningen	35
8.1. Sager	39
8.1.1. Sagsnr. 029/2017 af 21. marts 2018	40
8.1.2. Sagsnr. 046/2017 af 7. januar 2019	45
8.1.3 Sagsnr. 031/2020 af 30. november 2020	50
8.1.4 Sammenfatning af sagernes forventningskløft	54
9. Kan forventningskløften mindskes eller fjernes helt?	55
9.1. Præstationskløften	56
9.2. Rimelighedskløften.....	56
10. Konklusion	59

11. Litteraturliste	61
12. Bilag	62
12.1. Bilag 1	62
12.2. Bilag 2	63
12.3. Bilag 3	64

2. Indledning

Der har gennem årene været en række større sager, hvor de indblandede personer har bedraget og svindlet for millioner. Der har senest været Britta Nielsen, der i høj grad var involveret ved revisionen af Socialstyrelsen ved udlevering af materiale og dokumentation til revisor, som svindede Socialstyrelsen for over 100 millioner¹. Vi har Genan-sagen, hvor stifter Bent A. Nielsen svindede for over 70 millioner og påførte flere banker tab i flere 100 millioner-klassen og at revisoren har været indblandet². Vi har IT-Factory, som nok den største af alle sagerne gennem de senere år, hvor Stein Bagger svindede for et beløb i milliard-klassen og revisoren fik et stort erstatningsansvar³. Ens for alle sagerne er at de er blevet fuldt tæt af medierne og dannet grundlag for spørgsmål om, hvor revisor var i disse sager. Én af sagerne er revisoren direkte involveret og i en anden betaler revisoren erstatning, hvilket giver en tvivl om revisorerens troværdighed og når der hele tiden ses at sager, som disse, dukker løbende op i medierne stilles der spørgsmål til revisorens rolle.

En troværdighedsundersøgelse fra Radius CPH fra 2022 viser at revisorerne scorer 3,53 på en skala 1 – 5, hvilket er en pæn scorer over midten⁴, men er det nok i forhold til revisorens samfundsrolle, som offentlighedens tillidsrepræsentant efter Revisorlovens § 16. En scorer på 3,53 på en skala der går til 5 er alligevel langt fra fuld troværdighed til revisorerne og er kun det tolvte mest troværdige erhverv i undersøgelsen. Det er forståeligt at der kan være en tendens til at tro på folk som har med børn og vores sundhed at gøre, som læger, jordemødre mv., men erhverv som bibliotekarer, fysioterapeuter og ingeniører ligger over revisorerne på troværdighed. Erhverv, som ikke er tildelt en reel rolle for det almene samfund.

I sager hvor der bliver svindlet og der er en stor mediedækning opstår spørgsmålet altid om, hvem der er skyld i at dette kunne lade sig gøre og dette spørgsmål må ofte kunne tilbageføres til et fokus på revisoren, som har været regnskaberne igennem, hvilket må formodes at have en effekt på den branchens troværdighed. Der ses jo aldrig en sag, hvor revisoren roses for sin indsats i opdagelse af en besvigelser eller for at have revideret en succesfuld virksomhed godt. Revisionsbranchen bliver udelukkende bragt op i forbindelse med negative sager, hvilket alt andet lige må have en negativ effekt på den tillid som de gives. Er den negative respons, som revisorerne modtager fair i forhold til disse besvigelssager og deres samfundsrolle som offentlighedens tillidsrepræsentant?

Denne afhandling vil undersøge, hvad kravene til revisor er for at efterleve deres rolle, som offentlighedens tillidsrepræsentant i henhold til revision af besvigelser i regnskaber og om dette kan anses for overholdt, om

¹ <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE11224181/rapport-kontrollen-med-britta-nielsen-var-for-daarlig-gennem-25-aar/>

² <https://anklagemyndigheden.dk/da/genan-stifter-faar-seks-aars-faengsel-groft-bedrageri>

³ <https://www.berlingske.dk/business/13-aar-efter-stein-baggers-svindelnummer-medejer-modtager-tocifret>

⁴ Radius CPH, Troværdighedsanalysen 2022

der bør forventes mere eller offentligheden har et forkert syn på revisorens rolle, således der er en kløft mellem forventningen til de krav der stilles revisors rolle og arbejde og de faktiske krav, der lovmæssigt er reguleret.

2.1 Problemformulering

Der indledningsvis beskrevet en række forhold om besvigelser, som formodes at have en negativ effekt på tilliden til revisoren og heraf dennes rolle i samfundet, problemstillingerne danner grundlag for denne afhandlings formål og problemformulering:

Hvilke krav er der til revisor i henhold til opdagelse af besvigelser i forbindelse med revision af regnskaber og er offentlighedens forventninger til revisor urimelige, herunder bør revisorstanden leve op til disse forventninger eller skal forventningerne nedjusteres?

I relation til problemformulering opstår der en række underspørgsmål:

1. **Hvad er besvigelser?**
2. **Hvem begår besvigelser?**
3. **Hvad består forventningskløften af?**
4. **Hvilke lovmæssige krav er der til revisor i relation til revision af besvigelser og lever revisorerne op hertil?**
5. **Er offentlighedens forventninger rimelige eller har de en manglende viden om revisors rolle i relation til besvigelser?**
6. **I tilfælde af at offentligheden har en manglende viden om revisors rolle, kan dette afhjælpes?**

3. Metode

Til besvarelse af ovenstående problemformulering vil der anvendes relevant teori for at klarlægge termene besvigelser og forventningskløft. Formålet med dette er at skabe en enstemmig forståelse af afhandlingens termer i forhold til at fremme forståelsen og brugen heraf i de efterfølgende undersøgelser og analyser. Afhandlingen vil heraf tage udgangspunkt i en teoretisk tilgang som skal være udgangspunktet for afhandlingens undersøgelser. Det anses afgørende at klarlægge termene i afhandlingens brug for at sikre den efterfølgende brug heraf i undersøgelserne ikke kan fejlfortolkes og danne grund for uklarheder.

Den teoretiske tilgang vil tage udgangspunkt i både primær og sekundær empiri. Den sekundære empiri vedrører lærebøger, tidsskrifter og ikke egen udarbejdede undersøgelser, hvor den primære empiri omfatter de internationale standarder om revision, som er vejledninger der er støttet lov op på. Den sekundære empiri anses særligt for nødvendig i henhold til klarlæggelse af begreb og redegørelse af teorierne.

De efterfølgende undersøgelser vil med udgangspunkt i de klarlagte termer udformes primært ud fra et teoretisk og retsdogmatisk perspektiv, hvor relevant teori, love, vejledninger, der opretholdes lov på og afgørelser indbringes. Der vil i denne forbindelse anvendes primær empiri omfattende; Revisorloven, de internationale standarder om revision og relevante afgørelser fra Revisornævnet, da dette danner lovgrundlaget for revisorerne og heraf kravene til revisorerne i skrivende stund. En undersøgelse af kravene vil der indbringes relevant sekundær empiri, som undersøgelser, begrebsafklaringer og teorier i relation til om kravene bør skærpes. Den primære empiri vil anvendes til at be- eller afkræfte teorier.

Der vil i forbindelse med afhandlingens anvendelse af sekundær empiri under hele forløbet opretholdes en kildekritisk tilgang, eftersom den manglende iagttagelse af materialets udarbejdelse og den anvendte data ikke har været mulig.

4. Afgrænsning

Afhandlingens problemformulering giver mulighed for at undersøge en bred vifte af spørgsmål hvad angår revisorer og besvigelser. Det følgende afsnit vil derfor forsøge at indsnævre fokus for afhandlingen, således det er muligt både at overholde afhandlingens krav, men også for at kunne besvare problemformulering mere direkte og konkret.

Afhandlingen omhandler besvigelser, besvigelser består af at bedrage eller at snyde og kan omfatte, ikke alene misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation, men også korruption, cyberkriminalitet, identitetstyveri mv. Der vil i denne afhandling ikke behandles alle former for besvigelser og revisors ansvar for disse om der måtte være et eller ej. Afhandlingen afgrænses heraf til udelukkende at omfatte misbrug af aktiver og

regnskabsmanipulation, som værende de besvigelsestyper der anses for mest relevante i henhold til revisoren og også disse besvigelserformer, som fremgår af de indledningsvist omtalte sager.

Der vil heller ikke laves en fuldstændig gennemgang af de internationale standarder om revision, men være fokus på det som anses for relevant for ansvaret i henhold til besvigelser, som kan afhjælpe besvarelse af problemformuleringen. Anvendelse af revisionstanderne vil derfor fremkomme som udpluk af relevante standarder og større gennemgange ud fra den vurderede relevans og krav om forståelse i henhold til at undersøge sammenhænge og betydning. Det bemærkes dog at ISA 540 ikke inddrages til trods for relationen til besvigelser.

Afslutningsvis vil udvælgelsen af sager bygge på, at sagen skal have et element af at være offentligheden mod revisorerne. Myndigheder vil i denne sammenhæng ikke anses for offentligheden, hvilket udelukker at sager indbragt af erhvervsstyrelsen vil blive taget i betragtning.

5. Besvigelser

Det at besvige er i sin generelle betydning ”at bedrage eller at snyde” og dette kan hermed henføres til enhver situation i livet; det kan være et barns løgn for forældrene, identitetstyveri eller noget helt tredje. Det er derfor vigtigt at klarlægge hvad der forstås ved besvigelser i denne afhandling.

5.1. Definition af besvigelserformer

Besvigelser er en underkategori for økonomisk kriminalitet, som kan fremkomme i mange former, som f.eks. underslæb, tyveri, mandatsvig mv.⁵

Revisorer tilslutter sig de internationale revisionsstandarder, når det kommer til retningslinjer for udførelse af revision. Den internationale revisionsstandard ISA 240 (ISA 240) omfatter revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber og herfor anses dennes definition for den relevante definition til denne afhandling i henhold til FSR -danske revisorerers tilslutning og afhandlingens problemstilling. ISA 240, afsnit 11 (a) definere en besvigelse som følgende:

besvigelser – en bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel.

⁵ Warming-Rasmussen, Bent et.al., *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*, 2. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017, side 14.

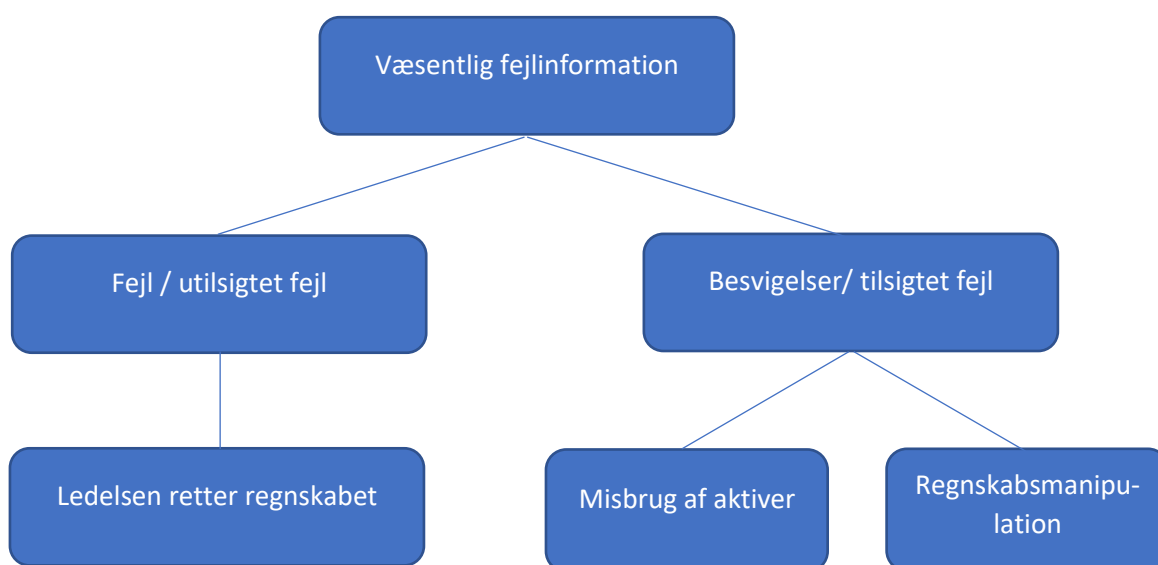
Ser vi nærmere på denne definition kan den deles op i 4 led; 1) en bevidst handling, 2) udført af en eller flere personer, hvortil der kan være tale om ledelsesmedlemmer, medarbejdere eller tredjeparter, 3) der benyttes vildledning og 4) der opnås en uberettiget eller ulovlig fordel.

- 1) En bevidst handling – hermed adskiller en besvigelser fra den anden type af fejlinformation i et regnskab. Fejlinformation i regnskabet kan jf. den internationale revisionsstandard ISA 200 (ISA 200) afsnit 13 (i) skyldes af fejl eller besvigelser og den afgrænsende faktor mellem de to fejltyper er, hvorvidt handlingen, der har ført til fejlinformationen, har været bevidst eller ubevidst. En besvigelser forekommer således ikke i situationer, hvor en fejlinformation er opstået ved fejlfortolkning af lovgivning, forglemmelser, sjusk, hastværk eller blot manglende viden, men alene ved bevidste handlinger.
- 2) Udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter – besvigelser kan således forekomme på alle interne niveauer i virksomheden fra den øverste ledelse og ned til de almindelige ansatte, men også fra udefra komne. Besvigelser kan begås af enkeltpersoner, men også af flere i forening, således kan flere interne niveauer være involveret eller både interne og eksterne aktører.
- 3) Der benyttes vildledning – handlingen er bevidst og opfylder ikke den givne begrebsramme eller er decideret ulovlig, heraf er personerne heller ikke interesseret i at blive opdaget, herfor kendetegnes besvigelser også ved at de er forsøgt skjult.
- 4) Til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel – ved en besvigelser opnår aktøren eller aktørerne en fordel og som nævnt ovenfor er der tale om at besvigelser er en underkategori til økonomisk kriminalitet, heraf består denne uberettigede eller ulovlige fordel også primært af en økonomisk fordel.

Besvigelser er ét ben ud af to som kan medføre fejlinformation i regnskabet, hvortil der henvises til illustration i figur 1. Fejlinformation består således af fejl og besvigelser. Den store forskel mellem de to typer fejlinformation består i, at besvigelser er bevidste handlinger, som er vildledende, for fejl kan ligeledes ske på alle interne niveauer i virksomheden eller af en tredjepart, ligeledes kan der opnås en uberettiget eller ulovlig fordel ved en fejl.

Når vi snakker om fejlinformation i henhold til revisor, er det vigtigt at relatere dette til revisors overordnede mål ved revision af regnskaber, der, jf. ISA 200 afsnit 11 (a), er *”at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl, således at revisor er i stand til at udtrykke en konklusion om, hvorvidt regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med en relevant regnskabsmæssig begrebsramme”*. Det er hermed ikke revisors mål at regnskabet ikke indeholder fejlinformation, men udelukkende at det ikke indeholder *”væsentlig fejlinformation”*. Besvigelser kan heraf både være væsentlige og uvæsentlige i forhold til revisors overordnede mål.

Besvigelser er, på baggrund af ovenstående, en underkategori til økonomisk kriminalitet og én af de ben der kan medføre væsentlig fejlinformation i et regnskab. Den adskiller sig fra fejl ved at være bevidst og vildledende. For revisor viser besvigelser sig i to relevante former jf. ISA 240 afsnit 3. De to relevante former er misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. I henhold til forståelse af væsentlig fejlinformation og hvor besvigelser ligger henne henvises der til nedenstående illustrative behandling af ISA 200 og 240 definitioner.

Figur 1: Egen tilvirkning efter ISA 200 og 240

Definitionen af besvigelser i henhold til revisor kommer heraf ned til tilsigtet fejl i form af misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation, som behandles i de efterfølgende to afsnit.

5.1.1. Misbrug af aktiver

Besvigelser, som er relevant for revisor består, som omtalt ovenfor, af misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation jf. ISA 240, hvortil dette afsnit vil behandle hvad misbrug af aktiver omfatter.

Misbrug af aktiver er en samlet betegnelse for at der tilegnes uberettiget adgang eller besiddelse af en virksomheds aktiver, som f.eks. tyveri af penge fra kassen, værktøj, lagervare, privat brug af virksomhedsaktiver mv.⁶

⁶ Warming-Rasmussen, Bent et.al., *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*, 2. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017, side 17.

ISA 240 afsnit A5 opstiller følgende eksempler på misbrug af aktiver:

- *underslæb (f.eks. misbrug af debitorers indbetalinger eller overførsel af indbetalinger fra afskrevne konti til private bankkonti)*
- *tyveri af fysiske aktiver eller immaterielle rettigheder (f.eks. tyveri af varelager til privat anvendelse eller videresalg, tyveri af scrap til videresalg, sammensværgelse med en konkurrent ved at oplyse teknologiske data som modydelse for betaling)*
- *ved at foranledige en virksomhed til at betale for varer og tjenesteydelser, der ikke er modtaget (f.eks. udbetalinger til fiktive forhandlere, returkommission betalt af forhandlere til virksomhedens indkøbere som modydelse for forhøjede priser, udbetalinger til fiktive medarbejdere)*
- *privat benyttelse af virksomhedens aktiver (f.eks. benyttelse af virksomhedens aktiver til sikkerhedsstillelse for et privat lån eller et lån til en nærtstående part)*

Misbrug af aktiver kan herudover opdeles i de ”direkte” og ”indirekte” misbrug. De direkte misbrug af aktiver består af den type forseelser, hvor besvigeren får en direkte fordel ved sin udførsel af forseelsen, ved f.eks. tyveri af kassen, varelageret, driftsmidler, ændring af stamdata til udbetaling af debitorindbetalinger, betaling af falske fakturaer til egen konti mv⁷.

De indirekte misbrug af aktiver omfatter situationer, hvor besvigeren ikke selv udnytter aktivet direkte men inddrager en tredjemand ved f.eks. bestikkelse fra leverandører til at godtage ordrer til overpris eller sælge forretningshemmeligheder til konkurrenter, hermed er der flere der opnår en uberettiget fordel⁸.

Misbrug af aktiver foretages primært af medarbejdere og omfatter ofte små og uvæsentlige beløb⁹. Dette udelukker dog ikke at den daglige ledelse kan være involveret i misbrug af aktiver, det må dog forventes at der i disse tilfælde vil være tale om ikke uvæsentlige beløb, da disse bedre vil være i stand til at skjule besvigelsen via de adgange som de gennem deres stilling har.

Misbrug af aktiver er en simpel besvigelsermetode, som det fremgår af ovenstående, handler det om simpelt tyveri, besvigeren skal blot tage et driftsmiddel, en vare eller lignende og tage med hjem uden nogen opdager det. Derudover er der situationer hvor det kræves at skulle ændre i nogle stamdata for at få

⁷ Warming-Rasmussen, Bent et.al., *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*, 2. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017, side 17.

⁸ Warming-Rasmussen, Bent et.al., *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*, 2. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017, side 18.

⁹ International Standard om Revision 240, Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber, afsnit A5.

debitorindbetalinger på egen konto og evt. en kreditnota på den oprindelige faktura eller lave en falsk faktura og få virksomheden til at betale til egen konto, og herved kombineres misbrug af aktiver med regnskabsmanipulation for at skjule misbruget af aktivet. Har du adgang til firmabil kan man tage den i brugen eller bruge den til at flytte for børnene og meget andet. Ovenstående kræver nogle adgange til debitormodul, varelager, firmabil mv., men herudover er kræver det ikke nogen særlige kompetencer at foretage disse besvigelser, hvorfor der ofte er tale om besvigelser, som foretages af medarbejdere.

5.1.2. Regnskabsmanipulation

Det andet ben af besvigelser relevant for revisor er regnskabsmanipulation, jf. ovenstående. Regnskabsmanipulation er et udtryk for at, der bevidst gives fejlinformation eller bevidst udelades oplysninger i regnskabet. Regnskabsmanipulation viser sig som følgende jf. ISA 240 afsnit A3:

- *manipulation, forfalskning (inklusive dokumentfalsk) eller ændring af bogføringen eller af underliggende dokumentation, som danner grundlag for regnskabsudarbejdelsen*
- *forkert præsentation eller bevidst udeladelse af begivenheder, transaktioner eller anden betydelig information i regnskabet*
- *bevidst forkert anvendelse af regnskabspraksis vedrørende beløb, klassifikation, præsentation eller oplysning.*

Regnskabsmanipulation vedrører ændringer til regskabets værdier, det kan være i form af resultatændringer, balancevurderinger, men også udeladelse af oplysninger som forpligtelser eller eventualforpligtelser i form af retssager mv., heraf fragår der ikke direkte værdier fra virksomheden modsat misbrug af aktiver. Den regnskabsmanipulation derimod benyttes til kan være at opnå resultater i henhold til at opnå en bonus som er resultatbaseret, det kan også være for blot at beholde sit job eller til forfremmelse for at vise gode resultater eller måske er der behov for opnåelse af finansiering, hvortil et godt resultat kan sikre dette. Regnskabsmanipulation afleder således ikke en direkte værdiafgang, men kan indirekte ved udbetaling af bonus, forfremmelser på forkert grundlag, konkurs ved likviditetsproblemer afledt af lånoptagelse¹⁰.

ISA 240 afsnit A4 oplister en række eksempler på de teknikker som der benyttes til at foretage denne form for besvigelser:

- *bogføring af fiktive registreringer for at manipulere med driftsresultatet eller nå andre mål, især tæt på regnskabsperiodens afslutning*

¹⁰ Warming-Rasmussen, Bent et al., *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*, 2. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017, side 15-16.

- *upassende tilpasninger af forudsætninger og ændringer af vurderinger ved skøn af regnskabsposter*
- *undladelse, fremskyndelse eller udskydelse af indregning i regnskabet af begivenheder og transaktioner, som er indtruffet i regnskabsperioden*
- *undladelse, tilsløring eller fejloplysning af noter, som er krævet af den relevante regnskabsmæssige begrebsramme eller er nødvendige for at opnå et retvisende billede*
- *fortielse af fakta, der kunne påvirke de beløb, der er registreret i regnskabet*
- *deltagelse i komplekse transaktioner, der er konstrueret med det formål at fortegne virksomhedens finansielle stilling eller resultat*
- *ændring af registreringer og betingelser i relation til betydelige og usædvanlige transaktioner.*

De anvendte teknikker består af fiktive registreringer i henhold til manipulation af regnskabet, det er anvendelse af forkerte forudsætninger ved indregning af aktiver, hvori der indgår skøn, hvilket både kan have en effekt af oppustning af balance og forbedring af resultater, indregning af begivenheder eller transaktioner i forkerte perioder. Ved disse teknikker går man aktivt ind og påvirker registreringer og grundlag for regnskabet, men der kan også undlades eller forties om oplysninger, som kan have relevans for værdiansættelser eller andre oplysninger, som vil have en negativ påvirkning af regnskabsbrugernes syn på regnskabet, som forpligtelser i form af igangværende retssager, hvor det forventes at man bliver erkendt skyldig i betaling af større erstatning eller lignende.

Teknikkerne til at foretage besvigelser i form af regnskabsmanipulation kræver adgang til virksomhedernes bogholderi og regnskabsudarbejdelse, herunder beregningsgrundlag af værdier mv., hvorfor denne type besvigelser ofte ses med involvering af den daglige ledelse, da medarbejdere ikke alene har disse adgange. Besvigelserne kræver eventuelt at der tilsidesættes fungerende kontroller for at gøre besvigelsen nemmere at foretage og skjule, som også kun den daglige ledelse vil have adgang til. Ved tilsidesættelse af interne kontroller vil det også være sværere for revisor at opdage denne form for besvigelser¹¹.

Regnskabsmanipulation er en mere kompleks besvigelsermetode end misbrug af aktiver, det kræver mere adgang i virksomheden og er sværere for revisor at opdage, da disse besvigelser er designet til at vildlede eller være skjult for revisoren. Det benyttes til at manipulere regnskabet og dets retvisende billede og kan være med henblik på at optimere bonus aflønning, mindske skattebetalinger eller sikre finansiering fra

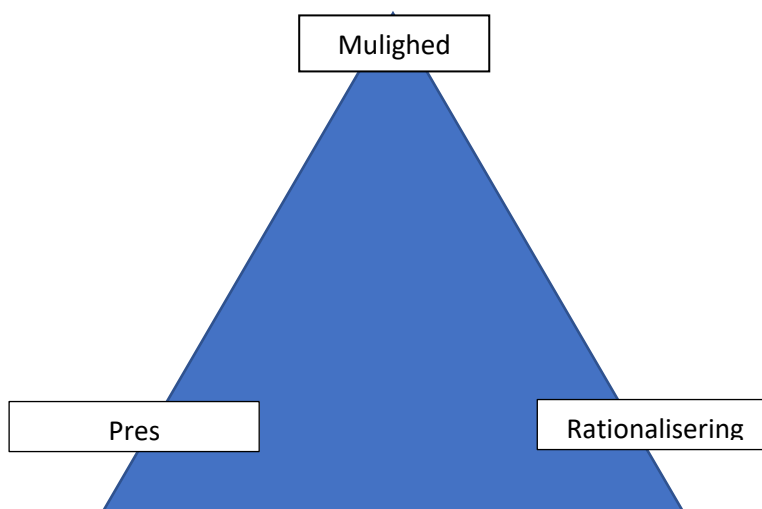
¹¹ Warming-Rasmussen, Bent et al., *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*, 2. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017, side 16.

tredjemand mv. Regnskabsmanipulation er udtryk for handlinger udført med henblik på fejlrapportering til de endelige regnskabsbrugere¹².

5.1.3 Hvorfor opstår besvigelser?

I det foregående afsnit er det konkretiseret hvad definitionen besvigelser omfatter i denne afhandlings forstand. De kommende afsnit vil behandle teorier og undersøgelser om hvorfor besvigelserne begås og hvem besvigelserne begås af. Dette er ligeledes en del af hvad en besvigelser er og må ses i relation til ovenstående definition.

Den mest anerkendte teori om, hvorfor besvigelser opstår, er ”besvigelsestrekanter” af Donald R. Cressey, som er publiceret i 1953 i hans bog ”Other People’s Money”. Cressey’s undersøgelser gik på hvad der fik aktørerne i en besvigelser til at bryde de ellers menneskelige etiske standarder og det var disse undersøgelser som endte ud den endelige teori om besvigelsestrekanter. Besvigelsestrekanter består af 3 dele; pres, mulighed og rationalisering¹³. De tre dele kan ses som trekantens tre hjørner, som det fremgår af figur 2 og er et udtryk for at delene fuldender trekanten og heraf besvigelser. En besvigelser kan ikke forekomme uden alle tre dele, da trekanten heraf ikke vil være fuldendt.

Figur 2, egen tilvirkning efter *Beyond the Fraud Triangle – Enhancing Deterrence of Economic Crimes*, *The CPA Journal*, July 2010, s. 19.

Besvigelsestrekanter er en ældre teori men, som indledningsvis omtalt, stadig anerkendt, hvilket kommer til udtryk i ISA 240. ISA 240 bilag 1 klassificerer besvigelserisikofaktorerne efter tre overordnede kategorier;

¹² Jensen, Anders Schweitz, *Revisors afdækning af besvigelser*, Forlaget Thomsen A/S, 2007, side 26

¹³ Dorminey, Jack W. et al., *Beyond the Fraud Triangle – Enhancing Deterrence of Economic Crimes*, *The CPA Journal*, July 2010, s. 18

incitament/pres, muligheder og retfærdiggørelser. Cressey's teori om besvigelsestrekanten må herfor stadig anses som yderst relevant.

5.1.3.1. Besvigelsestrekanten efter Donald R. Cressey

I det følgende vil der redegøres for de tre dele af Cressey's besvigelsestrekant; pres, mulighed og rationalisering.

Pres

Den første faktor i Cressey's besvigelsestrekant er pres. Denne faktor fremkom ved undersøgelser vedrørende, hvorfor de indblandede, ikke havde begået en besvigelse før, for udover svar som, "at der ikke var behov herfor før" og "det blev anset for uærligt tidligere" kom det frem at individerne havde finansielle problemstillinger, de ikke følte der kunne deles med andre, som eventuelt kunne have hjulpet. Det var bl.a. finansielle problemstillinger i form af at man levede over evne, var grådig, havde høje uddannelsesomkostninger, tab på gambling mv. Pres faktoren består heraf af individuelle finansielle problemer, som Cressey anerkender at der for revisorer er svære at identificere på baggrund af deres begrænsede interaktion med eventuelt involverede og heraf har et begrænset grundlag at vurdere personerne på¹⁴.

Mulighed

Cressey's anden faktor i besvigelsestrekanten er mulighed. Der skal være mulighed for de ansatte til at begå en besvigelse uden at blive opdaget, det er ikke nok at de føler sig presset ud i det, hvis ikke der er en mulighed for at få en finansiell fordel. Mulighederne består bl.a. af ineffektive interne kontroller og kontroller fra ledelsen eller ikke eksisterende kontroller fra ledelsen, men kan også komme i form af dårlige politikker og procedurer i virksomheden samt generel dårlig etisk kultur¹⁵.

Rationalisering

Den sidste faktor, rationalisering handler om at besvigeren ikke ønsker at anse sig selv, som en kriminel person og heraf finder en undskyldning for hvorfor handlingen udføres og hvorfor det er okay. Ved at rationalisere handlingen vil besvigeren ikke anse handlingen for kriminel med acceptabel, dette kan være i form af at anse tyveri som et lån, som i øvrigt nok ikke tilbagebetales, men det er nok til at rationalisere handlingen i momentet. Rationalisering er en faktor der ligesom pres af sin karakter ikke er observerbar, da det ikke er muligt at vide hvad folk tænker¹⁶.

¹⁴ Dorminey, Jack W. et al., Beyond the Fraud Triangle – Enhancing Deterrence of Economic Crimes, The CPA Journal, July 2010, s. 18-19

¹⁵ Dorminey, Jack W. et al., Beyond the Fraud Triangle – Enhancing Deterrence of Economic Crimes, The CPA Journal, July 2010, s. 19

¹⁶ Dorminey, Jack W. et al., Beyond the Fraud Triangle – Enhancing Deterrence of Economic Crimes, The CPA Journal, July 2010, s. 19

5.1.3.2. Besvigelsesrisikofaktorer efter ISA 240

Det fremgår af ISA 240 bilag 1 at besvigelsesrisikofaktorerne kan inddeles efter tre betingelser, som generelt er til stede, når der opstår væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser og disse opridses som incitament/pres, muligheder og retfærdiggørelser og må derfor være direkte sammenholdelig med Donald R. Cressey's besvigelsestrekant, men som i henhold til revisor anses for værende generelle betingelser for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser. Besvigelsesrisikofaktorerne er inddelt efter to typer af besvigelser, herunder om der er tale om misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation og herefter om der er tale om incitament/pres, muligheder eller retfærdiggørelse.

I det følgende vil der gives eksempler på besvigelsesrisikofaktorer efter ISA 240 for at klarlægge faktorerne, der er til stede når en besvigelse opstår. Eksemplerne i ISA 240 bilag 1 er ikke en udtømmende liste og det følgende vil også kun være et udpluk af disse eksempler i henhold til at fremme forståelsen. Dette afsnit klarlægger, hvad revisor skal og kan være opmærksom på i sin vurdering af risici for besvigelser i regnskaberne, for modsat Donald Cressey's teori, er der i ISA 240 fokus på de observerbare besvigelsesrisikofaktorer.

Misbrug af aktiver

Den første af de to definerede besvigelsesformer var misbrug af aktiver og der vil i relation hertil komme eksempler på risikofaktorer forbundet hermed.

Besvigelsesrisikofaktorer forbundet med betingelsen om at der er et incitament/pres fremhæves generelt private økonomiske forpligtelser som kan lægge pres på den daglige ledelse eller ansatte med adgang til likvide midler eller aktiver, som af sin karakter kan stjæles ellers misbruges til privat anvendelse. Herudover fremhæves modsætningsforhold mellem virksomheden og den ansatte som har ovenstående adgange som en risikofaktor hvortil eksemplerne som kan fremkalde disse modsætningsforhold er:

- *kendte eller forudsete fremtidige afskedigelser*
- *nyligt stedfundne eller forudsete ændringer i strukturen af lønninger og personalegoder*
- *manglende konsistens mellem forfremmelser, aflønning eller andre belønninger og forventningerne herom.*

Der bliver således både fremhævet private finansielle forpligtelser, men også modsætningsforhold, som medfører ansattes følelse af uretfærdig behandling, som kan medføre incitament eller pres til at foretage en besvigelse. Private finansielle forpligtelser er nævnt meget overordnet set og der er ikke direkte eksempler herpå.

ISA 240 er enig med Donald R. Cressey om at der generelt er en mulighed til stede for at der opstår en besvigelse. Ser man mulighederne for misbrug af aktiver fremhæves aktivernes karakteristika og utilstrækkelig interne kontroller der kommer til udtryk i bl.a. disse risikofaktorer:

- *lagervarer af høj værdi, der fysisk er små eller meget efterspurgt*

- *materielle aktiver, der fysisk er små, let omsættelige eller mangler fysisk identifikation er ejerforhold*
- *utilstrækkelig funktionsadskillelse eller uafhængig verifikation*
- *den daglige ledelses utilstrækkelige overvågning af medarbejdere med ansvar for aktiver, f.eks. et utilstrækkeligt tilsyn med eller en utilstrækkelig overvågning af fjerntliggende lokationer*
- *utilstrækkelige fysiske sikkerhedsforanstaltninger ved likvide midler, investeringer, lager og materielle aktiver.*

Afslutningsvis er den sidste generelle betingelse for en besvigelse retfærdiggørelse som der også gives eksempler på:

- *Ignorering af behovet for at overvåge eller reducere risiciene i relation til misbrug af aktiver*
- *ignorering af intern kontrol vedrørende misbrug af aktiver ved at tilsidesætte eksisterende kontroller eller ved at undlade at tage passende tiltag til udbedring af kendte mangler i intern kontrol*
- *adfærd, der tyder på ubehag ved eller utilfredshed med virksomheden eller dens behandling af medarbejderne*
- *tolerance over for småtyveri.¹⁷*

Ved teorien om besvigelsestrekanten nævnes det at rationalisering er noget folk tænker og herfor er det ikke observerbar. ISA 240 har i stedet fundet eksempler på retfærdiggørelser, som er observerbare for revisor i relation til hvor fokus skal ligge

Regnskabsmanipulation

Den anden af de to definerede besvigelsesformer er regnskabsmanipulation. Ved definition af besvigelsesformerne var det tydeligt at se forskellen på misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. Det vil det også være ved besvigelsesrisikofaktorerne, men der vil også være ligheder i form af incitament/pres vil indeholde private finansielle forpligtelser og muligheder også vil bestå af en del utilstrækkelige interne kontroller.

Besvigelsesrisikofaktorer ved regnskabsmanipulation i henhold til incitament og pres kan forekomme ved at; *Den finansielle stabilitet eller indtjening trues af økonomiske, branchemæssige eller driftsmæssige forhold, f.eks. (eller som indikeret ved):*

- *intens konkurrence på markedet eller mætning af markedet ledsaget af faldende marginer*
- *driftsmæssige tab, der aktualiserer truslen om konkurs, overtagelse af pant eller fjendtlig overtagelse*
- *hurtig vækst eller usædvanlig indtjening sammenlignet med især den, der er i andre virksomheder i samme branche*

¹⁷ International Auditing and Assurance Standards Board, 2016, ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber.

- nye regnskabsmæssige krav eller krav i lovgivning eller regulering.

Et usædvanligt pres på den daglige ledelse for at opfylde tredjeparters krav eller forventninger på grund af følgende:

- analytikeres, institutionelle investors, betydelige kreditors eller andre eksterne parters forventninger til indtjening eller udviklingstrend (især forventninger, som er urimeligt aggressive eller urealistiske), herunder forventninger opstillet af den daglige ledelse i eksempelvis overdrevent optimistiske pressemeddelelser eller årsregnskabsmeddelelser
- behov for at opnå yderligere finansiering i form af gæld eller egenkapital for at forblive konkurrencedygtig, herunder til finansiering af større forsknings- og udviklingsinvesteringer eller kapitalinvesteringer.

Tilgængelig information tyder på, at den øverste eller daglige ledelses private økonomiske situation er truet af virksomhedens økonomiske resultater som følge af følgende:

- betydelige økonomiske interesser i virksomheden
- en betydelig del af deres aflønning (f.eks. bonusordninger, aktieoptioner og aftaler om overskudsdeling) er afhængig af, at aggressive målsætninger for aktiekurser, driftsresultater, den økonomiske stilling eller pengestrømme opfyldes.

Bemærkelsesværdigt ved eksemplerne for incitament og pres i henhold til regnskabsmanipulation er, at modsat eksemplerne ved misbrug af aktiver, så er disse meget henvendt til forhold som enten presser den daglige ledelse i forhold til konkurrence og branchen, forventninger til deres resultater og økonomiske stilling eller deres økonomiske interesse i relation til virksomheden og heraf at, der ikke ses på de almindelige medarbejdere. I baggrunden for disse eksempler ligger der deres private behov for økonomisk sikkerhed ved bibeholdelse af arbejde og eventuelle behov for at leve over evne, men disse nævnes ikke i eksemplerne, ligesom de ved misbrug af aktiver også blot nævnes som ”private finansielle forpligtelser”. Årsagen hertil kan formodentlig henføres til det faktum, som også nævnes af Donald R. Cressey at disse former for incitament/pres ikke er observerbare for revisor, hvorfor ISA 240 kommer med eksempler, som er mulige at observere og heraf relevante i forhold til revisors risikovurdering.

Muligheder for at begå regnskabsmanipulation er, ud fra ovenstående, forbeholdt den daglige ledelse eller andre ledelsesorganer, hvis man tager eksemplerne på incitament og pres i betragtning. Hvilket også kommer til udtryk i eksemplerne for muligheder for at foretage regnskabsmanipulation.

Virksomhedens art eller dens aktiviteter giver muligheder for at begå regnskabsmanipulation, som kan skyldes følgende:

- *aktiver, forpligtelser, indtægter eller omkostninger bygger på betydelige skøn, som involverer subjektive vurderinger eller usikkerheder, som er vanskelige at underbygge*
- *betydelige, usædvanlige eller meget komplekse transaktioner, som rejser vanskelige spørgsmål om ”indhold frem for formalia”, især når de forekommer tæt på status*
- *betydelige bankkonti eller dattervirksomheder eller filialer i jurisdiktioner med lav beskatning uden nogen klar forretningsmæssig begrundelse herfor.*

Overvågning af den daglige ledelse er ineffektiv som konsekvens af følgende:

- *den øverste ledelses tilsyn med regnskabsaflæggelsen og intern kontrol er ineffektiv.*

Interne kontrolkomponenter er mangelfulde som konsekvens af følgende:

- *utilstrækkelig overvågning af kontroller, herunder af programmerede kontroller og kontroller med perioderegnskabsaflæggelse, når der kræves ekstern rapportering*
- *høj omsætningshastighed af medarbejdere eller ansættelse af ineffektivt personale inden for regnskab, it eller den interne revisions funktion*
- *ineffektive regnskabs- og informationssystemer, herunder betydelige mangler i intern kontrol.*

Muligheder består af eksempler, hvor der er tale om indflydelse fra enten den daglige ledelse eller den øverste ledelse. De første eksempler vedrører virksomheden art, som alene kan udgøre en mulighed, hvis der er mange regnskabsposter hvor der indgår skøn, men der kan være stor ledelsesindblanding i disse skøn og ikke nogen almindelig medarbejder indblanding. Herudover står det til igen at ineffektiv overvågning og utilstrækkelige interne kontroller udgør muligheder, men der er tale om overvågning fra det øverste ledelsesorgan og den daglige ledelse, for der her tale om utilstrækkelige kontroller på baggrund af manglende overvågning af de indførte kontroller og heraf om de omgås.

Ligesom ved misbrug af aktiver, bærer eksemplerne for retfærdiggørelse for at begå regnskabsmanipulation præg af at være observerbare retfærdiggørelser som følgende:

- *medlemmer af ledelsen uden for regnskabsfunktionen med overdreven deltagelse i eller optagethed af valg af regnskabspraksis eller udøvelse af betydelige skøn*
- *den daglige ledelses overdrevne fokus på at fastholde eller forøge virksomhedens aktiekurs eller dens indtjeningsstrend*
- *den daglige ledelses svigt i forbindelse med rettidigt at udbedre kendte betydelige mangler i intern kontrol*

- *den daglige ledelses gentagne forsøg på at retfærdiggøre benyttelse af perifere eller upassende regnskabsmetoder under henvisning til væsentlighed¹⁸.*

Ovenstående eksempler bærer ikke meget præg af hvad der tidligere er beskrevet som rationalisering eller retfærdiggørelser, som værende ikke observerbare tanker fra de skyldige. Derimod er det om handlinger udført af ledelsen, som er tydeligt observerbare, men det er handlinger som der må formodes at ligge noget bagved, der gives således eksempler på handlinger i ISA 240, som kan indikere at der ligger noget bagved for at gøre retfærdiggørelser observerbare.

5.1.4. Hvem begår besvigelser?

Besvigelser kan opstå i både simple og mere komplicerede former jf. ovenstående definition af en besvigelse, men hvem er det som faktisk begår disse, er det den daglige ledelse og andre ledelsespositioner i virksomhederne som begår regnskabsmanipulation og er det den simple medarbejder som begår misbrug af aktiver. ISA 240 ligger i sin udlægning af definition af besvigelserne og eksemplerne på besvigelserisikofaktorer op hertil, jf. ovenstående.

KPMG har igennem årene løbende lavet undersøgelser, hvor de forsøger at klarlægge hvem besvigeren er på baggrund af køn, alder og stilling samt årsag. Undersøgelsen der tages afsæt i, er foretaget i perioden marts 2013 til august 2015 og udgivet i maj 2016 og vedrører undersøgelse af 750 besvigerer i perioden. Undersøgelserne gennem årene giver i det store hele samme billede i rapporterne både for 2010, 2013 og nu denne for 2016.

Størstedelen af besvigere er mænd, hele 79 % af personerne der valgt at begå en besvigelse er mænd, hvor alene 17 % er foretaget af kvinder og de resterende 4 % er uvist. Det bemærkes dog at der siden undersøgelsen 2010 og frem til undersøgelsen i 2016 er sket en stigning af besvigelser foretaget af kvinder fra 13 % til 17 %. Dette ændrer dog ikke billedet af at mænd er det overrepræsenterede køn ved individer som har begået en besvigelse.

Uanset køn består 68 % besvigerene af personer i alderen 36-55 år ifølge rapporten fra 2016. Der er tale om at besvigeren hovedsageligt er af mere erfaren karakter, men ikke ved tæt pensionsalder endnu. Til sammenligning er blot 15 % under 36 år, 8 % over 55 år og de resterende 9 % er uvist.

I relation til om der er tale om interne eller eksterne besvigelser, så er 65 % af besvigelserne foretaget af individer ansat i virksomheden, hvor besvigelsen er foretaget og hele 62 % af besvigelsen er foretaget i for- ening med andre. Af det ansatte som har begået en besvigelse har 38 % været ansat i mere end 6 år, hvilket er

¹⁸ International Auditing and Assurance Standards Board, 2016, ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber.

størstedelen ifølge rapporten og at 63 % er sket på af personer på ledelsesniveau, der er her tale om øverste ledelses organ, daglig ledelse og almindelige virksomhedsledere. Hertil bemærkes det at kun 20 % består af besvigelser foretaget af personer på almindeligt medarbejderniveau¹⁹.

Besvigeren er, på baggrund af ovenstående, hovedsageligt mænd i aldersgruppen 36-55 år, dvs. mere erfarne mænd. Det er mænd ansat i virksomheden, som har været ansat i en længere årrække og har opnået et ledelsesniveau og besvigerne arbejder ofte sammen.

5.1.5. Afhandlingens definition af besvigelser

Besvigelser er en bevidst handling, som kan udføres af personer alene eller flere i forening, med det formål at opnå en økonomisk fordel. Handlingen udføres på en måde, hvorpå den forventes at holdes skjult for alle andre idet aktørerne er bevidste om ulovligheden i handlingen.

Besvigelser består af to former, misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. Misbrug af aktiver, som oftest begås af medarbejdere og består af mindre forseelser i beløbsmæssig forstand. Den daglige ledelse kan også være involveret i misbrug af aktiver og der er formentlig tale om en mere betydelig forseelse, hvad angår beløb. Regnskabsmanipulation er en mere kompliceret form for besvigelser, som kræver adgang og kompetencer, som den almindelige medarbejder ikke har og er derfor en besvigelserform som begås af personer i ledende stillinger, hvor adgang og kompetencer til manipulation er tilgængelige.

Besvigelser er udformet til at vildlede revisorer og øvrige personer, men der er ved en besvigelser oftest 3 faktorer til stede, som består af incitament/pres, mulighed og rationalisering. Faktorerne er ikke alle observerbare, hvorfor de kan være svære at identificere og hvorfor det kan være svært at identificere risiciene for besvigelser.

Besvigelser bliver oftest foretaget af mænd, erfarne og ledende medarbejdere med kendskab til virksomheden og i forening med andre.

¹⁹KPMG International, Maj 2016, Global profiles of the fraudster, s. 7-8.

6. Forventningskløften

Der er i de ovenstående afsnit gennemgået og redegjort for det første af de essentielle begreber i denne afhandling, nemlig besvigelser, herunder formerne, hvordan de opstår og hvem de primære besvigerer er. De kommende afsnit vil tage afsæt i afhandlingens andet essentielle begreb, forventningskløften. Der vil her, ud fra teorier om begrebet, forsøges at lave en sammenfattende definition på begrebet. Teorierne gennemgås fra ældste til nyeste.

6.1. Forventningskløften efter Bent Warming-Rasmussen

Bent Warming-Rasmussen er formentlig én af de første danskere til at forske i forventningskløften. Han beskriver indledende, hvordan tilliden den statsautoriserede revisor og revisionsydelsen er dalet, som følge af den også meget store medieomtale ved større sager, hvor også revisorerne er trukket ind i. Medieomtalen af revisorerne skabte en, fra samfundet, kritisk tilgang til revisorerne i generelt henseende og tillidsforholdet svækkedes. Resultatet heraf endte i lovforslaget L26 af 5. oktober 1988, som havde til formål at styrke ikke blot offentlighedens tillid, men også myndighedernes tillid til regnskabsaflæggelsen og revisorerens virksomhed og deres erklæring. Det fremgik af formålet for lovforslaget at styrkelse af tilliden skulle ske ved opstramning af reglerne for årsberetningens indhold og kravene til revisionspåtegninger²⁰. På trods af at der var tale om enkeltstående revisorers adfærd blev effekten en generalisering af ikke blot revisionsvirksomheden, men generelt revisorstanden og kvaliteten af dennes ydelser²¹. Tillidsbruddet eller faldet fra offentligheden forekommer herudover på trods af bestræbelser fra Foreningen af statsautoriserede revisorer (FSR) på at sikre normerne for god revisionsetik ved udstedelse af vejledninger og at statistikker for sager indbragt for responsudvalget for revisorer viser at revisorerne generelt opfylder normerne²².

Bent Warming-Rasmussens forskning af forventningskløften motiveres således delvis af, at til trods for revisorerens bestræbelser på at forbedre revisionen, at tilliden til dem stadig faldende. Det faktum at tilliden til revisorerne er faldende må siges at være den største motivation for Bent Warming-Rasmussen forskning i henhold til revisors rolle i at øge tilliden til selskabernes årsregnskaber, for hvordan kan de opretholde deres samfundsfunction om at øge samfundets tillid til årsregnskaberne, hvis samfundet ikke har tillid til revisorerne og er dette en trussel mod revisorerens samfundsfunction.

²⁰Warming-Rasmussen, B., Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 259

²¹Warming-Rasmussen, B., Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 260

²²Warming-Rasmussen, B., Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 260-261

Undersøgelserne af Bent Warming-Rasmussen blev udført via spørgeskemaundersøgelser i to afsnit sendt til 4 respondentgrupper, 1) statsautoriserede revisorer, 2) direktører, 3) aktionærer og 4) arbejdsmarkedsjournalister (som repræsentant for offentligheden). Det eneafsnit gik på at afgøre, hvorvidt der er tale om forventningskløfter.

En del af spørgeskemaet viste stor uenighed blandt de statsautoriserede revisorer og de øvrige respondenter i forholdet om revisors arbejde skal sikre at de ledende medarbejdere i selskabet ikke har begået underslæb, hvor de statsautoriserede revisorer i overvejende grad ikke vurderede at deres arbejde skulle sikre dette og de øvrige respondenter mente at deres arbejde skulle. På trods af at respondenterne efterfølgende blev forelagt en case, hvor et 3-årigt underslæbsforløb forekom og det i responsudvalget blev afgjort at revisor han handlet i overensstemmelse med god revisionsskik, mente arbejdsmarkedsjournalisterne, som jo repræsenterer offentligheden, at god revisionsskik burde ændres. Så selv efter de var blevet yderligere oplyst, var forventningerne til revisorerne over de normer, som revisor skal leve op til²³.

Spørgeskemaet viser i øvrigt uenighed eller kløfter med de statsautoriserede revisorer og de øvrige respondenter, når det kommer til bl.a. at retten til fastlæggelse af regnskabsmæssig behandling, revisors arbejde skal sikre at det er en sund virksomhed og revisor har fejlet når der indtrædes betalingsstandsning indenfor 6 måneder efter afgivelse af revisionspåtegning mv.

Til gengæld viser spørgeskemaet også enighed, når det kommer til revisors åbenhed i påtegningen om forhold, der har interesse for kreditorer og at lovgivningen bør strammes, dog ikke lige enige om graden heraf set på respondenternes gennemsnitlige svar, men også en uenighed blandt revisorerne i henhold til fortolkningen af revisionsnormerne.

Bent Warming-Rasmussen undersøgelser kommer frem til at der er forventningskløfter på flere punkter mellem brugeren og revisorerne og at kløfterne er størst fra revisoren til offentligheden. Imidlertid finder han det interessant at en metode for indsnævring af kløften er at leve af normerne for revisorerne, når der på visse punkter er uenighed om fortolkningen af disse. Tillige viser undersøgelserne at kløften er dannet ved utilstrækkelig regnskabslovgivning, da der til en vis grad af alle respondenter er en holdning til at denne bør strammes.

Afslutningsvis viser undersøgelserne kløfter og fald i tilliden, der dannes på baggrund af misforståelser, herunder at offentlighed har forventninger til revisor, som ligger udenfor revisorerens normsæt og hermed mangler at blive oplyste²⁴.

²³ Warming-Rasmussen, Bent, Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 275-276

²⁴ Warming-Rasmussen, Bent, Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 281-283

Bent Warming-Rasmussen kommer således frem til at der foreligger en forventningskløft, som følge af manglende oplysning af regnskabsbrugere og hermed for høje forventninger, men også manglende regulering på området og måske manglende efterlevelse af normsættet for revisorerne. Forventningskløften består heraf af en kløft mellem hvad revisor leverer og hvad der forventes fra offentligheden, hvad enten den vedrører for høje forventninger fra offentligheden, en revisor der ikke lever op til normerne eller normerne ikke er tilstrækkelige.

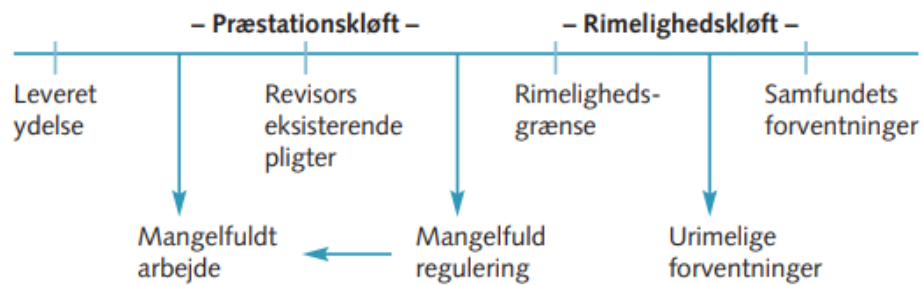
6.3. Forventningskløften efter Kjeld Chr. Bøg & Lars Kiertzner

Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner har i deres bog, Professionsetik for revisorer, fra 2007 beskrevet forventningskløften. Forventningskløften består af mellemrummet mellem hvad revisors leverede ydelse udgør og hvad samfundets forventninger hertil er. Denne kløft har de delt i to dele, herunder rimelighedskløften og præstationskløften.

Rimelighedskløften består af hvad der synes rimeligt af forvente af revisorerne arbejde og hvad samfundet egentlig forventer. Heri vurderer Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner at kløften er dannet af urimelige forventninger til revisorerne, som f.eks. at hver en transaktion skal gennemgås, hvilket ikke er omkostningseffektivt og at en revision skal give sikkerhed for at der ikke er fejl som følge af besvigelser. Rimelighedskløften vurderes at kunne indsnævres ved kommunikation med interessenter, som er pressen, kreditgivere, det offentlige mv. for skabe forståelse mellem parterne om hvad revisionen egentlig giver og hermed hvad revisor står for. Der er tale om at udbrede viden til samfundet om revisors rolle i henhold til at få deres forventninger tættere på det der anses for at være rimelige forventninger²⁵.

Præstationskløften handler efter Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner om offentlighedens opfattelse af det arbejde, som revisor har udført. Kløftens ender består af hvad revisor har udført og hvad der rimeligt kan forventes af dem fra samfundet. Denne kløft er dannet på baggrund af to dele, hvor den ene del er mangelfuld regulering, som omhandler at revisor egentlig har opfyldt sine pligter ved levering af ydelsen, men på grund af manglende regulering kunne der egentlig godt være forventet mere og heraf er samfundet utilfreds med præstationen. Den anden del ligger i mangelfuldt arbejde og denne kommer simpelt af, at revisor i levering af sin ydelse ikke har levet op til sin professionalisme og de normer der ligger for god revisionskik. Forventningskløften efter Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner fremgår illustrativt i nedenstående Figur 3.

²⁵ Bøg, Kjeld Chr. et al., Professionsetik for revisorer, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, februar 2007, 1. udgave, 1. oplag, s. 15

Figur 3, komponenter i forventningskløften, Bøg, Kjeld Chr. et al., *Professionsetik for revisorer*

Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner mener at, på baggrund af ovenstående, der er tre bestanddele i forventningskløften, som der skal tages afsæt ved forhåbning om at mindske kløften; urimelige forventninger - som skal mindskes ved kommunikation med brugerne, mangelfuld regulering - regulering skal tilpasses revisors rolle og komme op på et forventeligt niveau og slutteligt mangelfuldt arbejde – revisorer skal leve op deres forpligtelser og følge etiske principper for god revisionsskik.

6.4. Afhandlingens sammenfatning af forventningskløften

Forventningskløften består af to hovedgrupper, en præstationskløft og en rimelighedskløft. Præstationskløften kan henføres til at revisors udførte arbejde er mangelfuld, som følge af at de ikke lever op til de lovmæssige krav som de underlagt i forbindelse med deres revision af besvigelser eller at de lovmæssige krav som der er til revisor, ikke er tilstrækkelige i forhold til hvad man rimeligt kan forvente at revisor gør mod besvigelser. For at kunne mindske dette skal der sikres at revisorerne følger normerne og at reguleringen tilpasses løbende i forhold til hvad der kan findes rimeligt. Rimelighedskløften kan modsætningsvis henføres til at offentlighedens forventninger til revisors arbejde i relation til besvigelser er urimelige i forhold til hvad der kan forventes af revisoren. Mindskning af rimelighedskløften handler om at give regnskabsbrugerne og den generelle forståelse for revisors rolle og revisionen som de udfører og heraf kommer det ned til det som kommunikerer ud. Afhandlingen tillægger sig den illustrative fremvisning af forventningskløften af Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner i ovenstående figur 3.

7. Krav til revisor

De foregående afsnit har redegjort for definitioner af besvigelser, hvem der begår besvigelser, og hvad forventningskløften er. I det kommende afsnit vil der først være fokus på, hvad revisors rolle generelt er og herefter hvad de generelle krav til en revision af et regnskab indebærer og afslutningsvis hvilket ansvar revisor har for besvigelser i forbindelse med revision af regnskaber. Dette skal dels bruges til vurdering af krav til revisor i forbindelse besvigelser, men også senere i vurderingen af, hvorvidt der rimeligt kan forventes mere af revisoren og heraf at reguleringen bær skærpes.

7.1. Revisorlovens §§ 16 og 24

Revisors helt essentielle rolle i samfundet fremgår af revisorlovens (RL) § 16, hvoraf det fremgår at revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant ved bl.a. afgivelse af sine revisionspåtegninger på regnskaber. For at leve op til sin rolle som tillidsrepræsentant for offentligheden fremgår det ligeledes af revisorlovens § 16, at revisor skal udføre sine opgaver i overensstemmelse med god revisorskik, som også indebærer at være nøjagtig og hurtig i sin udførelse af sit hverv, i det omfang som opgaven tillader det. Revisor skal hermed tilpasse sin revision til den enkelte opgave og hermed er en revision ikke ens ved alle regnskaber. Foruden at skulle være nøjagtig og hurtig i udførelsen af sit hverv, beskriver RL § 16 god revisorskik som at udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu. Revisoren skal ikke blot være nøjagtig og hurtig i udførelsen af opgaven, men også udvise skepsis overfor regnskabet, være objektiv og have de fornødne kompetencer. Professionel skepsis skal f.eks. udvises ved at erkende at der kan være forhold, som der kan indikere væsentlig fejlinformation i erklæringsemnet, i denne sammenhæng er der tale om regnskabet, men også ved sin revision af ledelsens regnskabsmæssige skøn, jf. RL § 16 stk. 2.

Revisorloven pointerer således vigtigheden af professionel skepsis ved revision af regnskabsmæssige skøn, som anses jf. ovenstående afsnit 5.1.3.2., som værende en besvigelserisikofaktor.

Forinden at revisor skal til at udvise god revisorskik i udførelsen af sit hverv og i denne afhandlings forstand, revision af regnskaber, skal revisionsvirksomheden sikre sig at opfylde kravet om at være uafhængig i RL §§ 15 a., som henviser til kravene for uafhængighed i RL § 24.

Det at være uafhængig efter RL § 24 vil sige at alle personer på revisionsopgaven skal være uafhængig af den virksomhed som revisionen vedrører ved ikke at være involveret i beslutningsprocessen i virksomheden, herunder være i bestyrelsen eller lignende, de må ikke have direkte eller indirekte økonomisk interesse i virksomheden, som ved f.eks. et forretningsforhold eller som aktionær og der må heller ikke personlige eller familiære relationer. I tilfælde af trusler mod uafhængigheden skal revisor tage stilling til om der kan indsættes

sikkerhedsforanstaltninger og ellers afstå opgaven, jf. RL § 24 stk. 3. Ved vurdering af uafhængigheden er der tale om at vurderingen skal tages fra en velinformeret tredjemands synspunkt og denne må ikke kunne vække tvivl om uafhængigheden.

Kravet om uafhængighed må vurderes at være relateret til revisors rolle, som offentlighedens tillidsrepræsentant, som der jo netop handler om at repræsenterer tillid overfor tredjemænd og at de ikke skal påtage sig opgaven, hvis ikke deres erklæring giver nogen sikkerhed overfor tredjemanden, herunder offentligheden.

7.2. De internationale standarder om god revisionskik

Efter revisorloven skal revisor udvise god revisorskik jf. ovenfor, hvilket indebærer at udføre sine opgaver nøjagtigt og med den hurtighed, som opgaven tillader. Herudover indebærer dette at udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu, hvilket gør sig gældende i alle aspekter af revisors opgaver. Denne afhandling omfatter revision af regnskaber, herunder specifikt besvigelser, der tages heraf afsæt i hvilke krav der er til revisor i forbindelse med revision af besvigelser, herunder hvad god revisionskik er og ikke den brede term om god revisorskik.

Revisorloven henstiller til at revisor skal overholde god revisorskik, herunder revisionskik ved udførelse af sin revision af regnskaber. Dette er en bred fortegnelse og giver mulighed for en bred eller forskellig fortolkning af hvad det vil sige at udvise professionel skepsis, adfærd, kompetence m.v., hvorfor der udstedt vejledninger til hvad det vil sige at udvise god revisionskik. Dansk lovgivning lægger sig op af vejledninger udarbejdet af The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) og godkender disse vejledninger, som værende udtryk for god revisionskik, hvilket påvises i senere analyse af sager for Revisornævnet. Ved revisors udførelse af revision af regnskaber, herunder ansvaret for besvigelser ved revision af regnskaber, er overholdelse af vejledningerne udarbejdet af IAASB udtryk for at revisor har overholdt kravet om god revisionskik og heraf revisorskik efter RL § 16.

Krav til revisor i forbindelsen med revision af besvigelser skal hermed findes i disse udstedte vejledninger. Af de udstedte vejledninger er 4 vejledninger anset for relevante i henhold til afhandlingens problemstilling. Der vil i det kommende afsnit herfor ses overordnet på kravene til revisor fremsat i de internationale standarder om revision; ISA 200 – Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med internale standarder om revision, ISA 315 – Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser, ISA 330 – Revisors reaktion på vurderede risici og ISA 240 – Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber.

7.2.1. ISA 200

ISA 200 omfatter en beskrivelse af revisors overordnede mål med gennemførelse af en revision i overensstemmelse med de revisionsstandarderne.

Det er efter ISA 240, afsnit 11 revisors overordnede mål ved revision af regnskab:

- (a) at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl, således at revisor er i stand til at udtrykke en konklusion om, hvorvidt regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med en relevant regnskabsmæssig begrebsramme, og*
- (b) at forsyne regnskabet med en erklæring og kommunikere som krævet af ISA'erne i overensstemmelse med revisors observationer.*

Det fremgår heraf at målet er at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentligt fejl-information og hermed ikke 100 % sikkerhed, ligesom målet ikke er at opnå høj grad af sikkerhed for at der ikke er fejl-information, men væsentlig fejl-information. Tillige er der tale om væsentlig fejl-information, hvad enten der er tale om besvigelser eller fejl, besvigelser er altså omfattet af målet for en revision. Den høje grad af sikkerhed skal således gøre at revisor kan udtrykke en konklusion om at regnskabet i sit væsentligste er korrekt i forhold til den regnskabsmæssige begrebsramme og heraf erklærer sig om regnskabet og eventuelt kommunikere relevante fund for offentligheden. Et regnskab med en revisionserklæring udelukker derfor ikke at regnskabet ikke indeholder en væsentlig fejl-information, som følge af besvigelser, og dette er heller ikke målet efter ISA 200. Faktisk er målet slet ikke at sikre mod fejl-information, kun den fejl-information som anses for væsentlig. Dette vurderes som et udtryk fra IAASB om at det ikke anses for muligt at lave en 100 % transaktionsrevision af regnskaberne, hvilket bekræftes løbende i ISA 200, men først i afsnit 5, hvor det fremgår at revisionskonklusionen er baseret på overbevisning frem for definitivt på baggrund af den iboende begrænsning en revision har.

7.2.2. ISA 315

ISA 315 behandler kravene til revisor i den indledende fase af revisionen, det er krav om identificering og vurdering af risiciene for væsentlig fejl-information, hvilket skal ske via en forståelse af virksomheden, herunder dens omgivelser og herfor også hvilke risici der kan være for besvigelser. Målet for denne vejledning er at revisor skal identificere og vurdere de risici der måtte være i regnskabet for væsentlig fejl-information, dette er på baggrund af virksomhedens forhold, som f.eks. regnskabsposternes karakter, om der eksempelvis indgår regnskabsmæssige skøn i posten mv., men også om de interne kontrollers tilstedeværelse og eventuelle trusler mod tilsidesættelse og herudover dens omgivelser - som eksterne faktorer i branchen eller lignende²⁶. Der er her tale om identificering og vurdering af den iboende risiko og kontrolrisikoen. Disse observationer og vurderinger skal kunne lægge grundlaget for at revisor kan reagere og planlægge handlinger til at imødekomme og afdække de vurderede risici i henhold til ISA 330 og herved nedbringe opdagelsesrisikoen, således at de opnår den høje grad af sikkerhed for at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejl-information, hvad enten det er

²⁶ International Auditing and Assurance Standards Board, 2012, ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejl-information igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser, afsnit 3.

fejl eller besvigelser. Kravene i ISA 315 er således gældende for vurdering af risici for besvigelser såvel som almindelige fejl. Risikovurderingshandlingerne skal både være til hjælp for at identificere risici for almindelige fejl, men også, hvor der kan være risici for besvigelser.

Identificering og vurdering af risici handler herudover også om, at revisor skal være nøjagtig i sin revision, dvs. at bruge kræfterne korrekt under sin revision og hermed, hvor de største risici for væsentlig fejlinformation er til stede og understreger hermed at revisor skal bruge sin energi på risici områder og ikke foretage unødvendige handlinger, som f.eks. kontrol at alle transaktioner.

Til identificering og vurdering af risici stiller ISA 315 en række krav til revisor, herunder at revisor skal udføre risikovurderingshandling, hvilket bl.a. omfatter at lave forespørgsler til den daglige ledelse og andre relevante medarbejdere, som må vurderes at kunne bidrage til forståelsen. Forespørgsler på flere niveauer i virksomheden kan hjælpe revisor til at få en bredere forståelse af virksomhedens processer og forespørgsler sker igennem hele revisionsprocessen, da revision er dynamisk²⁷. Nye fund eller observationer skal også vurderes i henhold til om den indledende risikovurdering stadig er passende.

Udover krav om at udføre risikovurderingshandling i form af forespørgsler, skal det også ske i form af analytiske handlinger og ved observation og inspektion. Analytiske handlinger kan afhjælpe revisor med at identificere usædvanlige udviklinger, transaktioner og beløb, hvilket kan afhjælpe revisor med at identificere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser²⁸, da besvigelser kan forekomme som manuelle ikke standard transaktioner.

Den afsluttende risikovurderingshandling er inspektion og observation, som kan afhjælpe revisor med at bekræfte eventuelle svar fra den daglige ledelse, som f.eks. observation er processer og procedurer eller inspektion af rapporter og andre relevante dokumenter udarbejdet i årets løb²⁹.

Handlingerne skal ske med det formål at opnå en forståelse for virksomheden og dennes interne kontroller i relation til at kunne planlægge sin revision nøjagtigt og heraf få en forståelse af hvor i regnskabet der bl.a. er risici for besvigelser, således revisionen kan tilrettelægges mod at disse ikke udgør en væsentlig fejlinformation.

ISA 315 behandles ikke yderligere, men er behandlet da denne gælder for identificering af alle risici, herunder også risici for besvigelser, hvilket også er uddybet i ISA 240, som senere behandles.

²⁷ International Auditing and Assurance Standards Board, 2012, ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser, afsnit A6-A8.

²⁸ International Auditing and Assurance Standards Board, 2012, ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser, afsnit A15.

²⁹ International Auditing and Assurance Standards Board, 2012, ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser, afsnit A18.

Imidlertid bemærkes at der siden er lavet en ajourføring af ISA 315, som endnu ikke er godkendt på dansk, hvorfor den ikke er anvendt som kilde i risiko for forkert fortolkning på baggrund af forkert oversættelse.

Det findes dog interessant at ajourføring introducerer at revisor kan gøre brug af ”automatiserede værktøjer og metoder” til brug for sin risikovurdering. Den beskriver ikke direkte hvad der defineres som automatiserede værktøjer og metoder, men Revisionsteknisk Udvalg i FSR anser det for værende ”*et værktøj (analogt eller digitalt), der foretager opsamling, sortering eller visualisering af data til brug for revisionen*” og metoderne for handlinger som foretages i værktøjerne³⁰.

Det er ikke et krav om anvendelse af automatiserede værktøjer og metoder, men det er udtryk for en udvikling i de værktøjer revisor har til rådighed, som kan afhjælpe en effektiv identificering af risici ved behandling af mere data end manuelle værktøjer og metoder kan og med tiden at udviklingen kan gøre det til et krav at anvende i henhold til at udføre sit hverv effektivt.

7.2.3. ISA 330

ISA 330 omfatter at revisor skal udforme og gennemføre handlinger til afdækning af de risici, som der efter ISA 315 er identificeret, med henblik på at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for at der ikke forekommer væsentlig fejlinformation på områderne, herunder også i henhold til de vurderede risici.

Det omfatter kort at revisoren skal foretage substanshandling, som kan være stikprøvevis kontrol af transaktioner, afstemninger, analytiske handlinger mv. og herudover test af virksomhedens kontroller i henhold til at vurderer virksomheden forebyggelse mod væsentlig fejlinformation.

ISA 330 stiller en række krav for hvad revisor skal udføre af handlinger, men disse skal henføres til de vurderede risici og være passende til afdækning heraf. Desto højere risiko der er vurderet desto stærkere bevis og overbevisning skal der, kort sagt, indhentes. ISA 330 er ligesom ISA 315 direkte møntet på afdækning af væsentlig fejlinformation, hvad end der er tale om fejl eller besvigelser.

Der er således et krav til revisor at der skal udføres i række handlinger i form af stikprøver, afstemning til ekstern dokumentation mv. med henblik på at få indhentet dokumentation for at de risici der er identificeret og vurderet for besvigelser i samme omfang som fejl er afdækket og herefter ikke vurderes at udgøre en væsentlig risiko fejlinformation.

Men kravene for reaktioner på de vurderede risici i henhold til besvigelser er ligeledes uddybet i ISA 240.

³⁰ ISA 315 (Ajourført) – Brug af automatiserede værktøjer og metoder, herunder dataanalyse, https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Faglig/Revision/Revision%20og%20erk1%C3%A6ringsopgaver/Andet/RR%2006%202022_ISA_315_artikler%20-%204%20V%C3%A6rkt%C3%B8j_metode.pdf

7.2.3. ISA 240

ISA 315 og ISA 330 er generelle krav til identificering og vurdering af risici og reaktioner herpå og gælder for både fejl og besvigelser. Det tilkendegives herudover at besvigelser er en mere kompliceret og til for at vildlede revisor, hvorfor det er anset for nødvendigt at uddybe ansvaret for revisor, når det kommer til besvigelser, hvilket er gjort gennem ISA 240.

ISA 240 – Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber omfatter, som titlen også indikerer, revisors overordnede ansvar ved revisionen hvad angår væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, dette indebærer bl.a. krav til identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser og reaktioner møntet på disse risici. Som de fremgår af omfanget af ISA'en, er det især en uddybning af kravene og vejledningerne i ISA 315 og ISA 330, når det specifikt kommer til revision af besvigelser. Det findes interessant at der er tale om en uddybning, for 315 og 330 gælder også for besvigelser, men man har valgt at uddybe handlingerne, når det kommer til besvigelser både ved identificering og vurdering af risici, men også ved reaktionerne på risiciene. Dette giver et blandet udtryk, for på den ene side kan det anses for at være en skærpelse af kravene til revisionen, når det kommer til besvigelser ved at udtrykke mere specifikke handlinger møntet på besvigelser og på den anden side en anerkendelse af at besvigelser er et så svært område at der er behov for yderligere vejledning uden at det skal anses for at være en skærpelse af krav til revisor.

Indledningsvis klarlægger ISA 240 afsnit 4 at det ikke er revisors ansvar at opdage besvigelser, da det her fremgår at;

det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser ligger både hos virksomhedens øverste og dens daglige ledelse.

Denne indledning giver et klart indtryk af at, der ikke er tale om skærpene vilkår for revisor, da ansvaret indledningsvis fraskrives revisoren.

Det er herimod ikke udtryk for at revisor kan afskrive sig at have et ansvar i forbindelse med revisionen og risikoen for forekomst af besvigelser. Vejledningens afsnit 5 udtrykker i lighed med ISA 200 mål for revisionen, at;

en revisor, der udfører en revision i overensstemmelse med ISA, har ansvaret for at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, hvad enten denne skyldes besvigelser eller fejl. Som følge af de iboende begrænsninger i en revision er der en uundgåelig risiko for, at visse væsentlige fejlinformationer i regnskaber ikke opdages, selv om revisionen er omhyggeligt planlagt og udført efter ISA.

Det bliver her klarlagt at selvom der er tale om væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, som af karakter er sværere at opdage, da de er konstrueret for at vildlede eller være skjult for revisoren, så har revisor stadig ansvaret for at opnå en høj grad af sikkerhed for at regnskabet som helhed er uden væsentlig

fejlinformation. Det tilkendegives dog også at revision har sin begrænsning og at der ikke kan laves en 100 % transaktionsrevision og heraf at der kan forekomme væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, selvom revisoren lever op til kravene fremsat i vejledningerne udarbejdet af IAASB. Endvidere tilkendegives det at risikoen for ikke opdaget væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser er større end ved væsentlig fejlinformation som følge af fejl, da besvigelser er udformet til at være skjult og heraf mere komplekse³¹, som det ved definitionen af besvigelser også er konstateret.

I det følgende vil der ses nærmere på de overordnede krav ISA 240 stiller til revisor i forbindelse med besvigelser ved revision af regnskaber, men først kort, hvad målet er med disse krav:

Revisors mål er:

- (a) at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- (b) at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- (c) på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen³².*

Målet i forbindelse med revision af besvigelser afskiller sig således ikke fra målet i ISA 315 og 330.

Udvide professionel skepsis

Det fremgår både af revisorloven § 16 og ISA 200 at revisor skal udvise professionel skepsis ved udførslen af sit hverv eller revision, ligesom det gør af ISA 240. Det at udvise professionel skepsis efter revisorloven og ISA 200 er at erkende at der kan forekomme omstændigheder, som medfører at der kan forekomme væsentlig fejlinformation. I henhold til besvigelser er det ekstra vigtigt på grund af besvigelsernes kendetegn. Den professionelle skepsis i relation til besvigelser omfatter at revisoren forholder sig kritisk til den opnåede information og det indhentede revisionsbevis og løbende vurderer om der i det kan være indikationer på at der kan forekomme væsentlig fejlinformation som følge af specifikt besvigelser. Desuden skal revisoren erkende muligheden for at væsentlige besvigelser til trods for at tidligere års erfaring med ledelsen har givet et indtryk af at de er hæderlige. Det betyder dog ikke at tidligere års erfaringer skal ignoreres, men de må sammenholdes med de nye erfaringer som gøres under revisionen.

³¹ International Auditing and Assurance Standards Board, 2016, ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber, afsnit 6.

³² International Auditing and Assurance Standards Board, 2016, ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber, afsnit 10.

Ydermere handler det om at undersøge, såfremt den daglige ledelse og den øverste ledelse giver usammenhængende svar på forespørgslerne eller direkte modstridende svar, hvilket kan være indikation på at der er noget at skjule.

Slutteligt betyder den professionelle skepsis ikke at revisoren skal formode at dokumenter kan være falske, nærmere modsat. Revisoren er ikke egnet til at foretage vurdering af dokumenters ægthed, men må revisoren antage eller formode at der er tale om uægte dokumenter, skal disse kontrolleres ved f.eks. tredjemandsbekræftelse eller anvendelse af ekspert³³.

Revisionshandlinger

Risikovurderingshandlinger og reaktionerne herpå efter ISA 240 er meget lig kravene er meget lig kravene i ISA 315 om identificering og vurdering af risici og kravene i ISA 330 om at reagere på de vurderede risici og kan anses for at være en uddybning af at dette også gælder for besvigelser. Kravene i ISA 240 er møntet på at gøre revisor opmærksom på at risikoen for ikke at opdage besvigelser er større end ved almindelige fejl, hvorfor vejledningen har fokus på at revisor skal udmønte mere specifikke handlinger mod identificering af risici for besvigelser, som f.eks. at forespørge om den daglige ledelse har viden om begåede besvigelser, om den daglige ledelses vurdering af risici for besvigelser og deres proces for identificering af og reaktioner på disse risici. Revisor skal hermed udover at opnå en generel forståelse af virksomheden efter ISA også opnå en forståelse af deres interne processor for identificering og reaktioner på besvigelser ved en række forespørgsler direkte møntet herpå. Ved vurderingen af risici for besvigelser skal revisor hermed udføre handlinger direkte møntet på identificering af risikoområder for besvigelser udover de handlinger, som kræves efter ISA 315. Når det kommer til reaktioner på de vurderede risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser, stiller ISA 240 i lighed med ISA 330 krav til at der skal udføres yderligere revisionshandlinger, som skal udformes til at afdække risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Identificerede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser altid behandles som betydelige risici, hvilket betyder at der formentlig skal foretages flere handlinger for at komme i mål på området. Efter ISA 240 omfatter dette test af justeringer foretaget i forbindelse med regnskabsafslutningen, gennemgang og vurdering af om de anvendte skøn er passende eller der er tegn på manglende neutralitet, som kan være årsag for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Kravene til revisor i henhold til besvigelser i forbindelse med revision af regnskaber er således udover kravene i ISA 315 og ISA 330 at udføre handlinger, som er direkte møntet på at identificere risici for besvigelser og foretage de ekstra handlinger det kræver at afdække disse risici.

³³ International Auditing and Assurance Standards Board, 2016, ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber, afsnit 12-14 og A7-A9.

ISA 240 giver indledningsvis indtryk af at revisors ansvar for besvigelser stadig er at opnå en høj grad af sikkerhed for at de ikke forekommer som væsentlig fejlinformation, men at det primære ansvar ligger ved ledelsesorganerne samt at revisionen har en begrænsning, som taget i betragtning med besvigelsernes karakter, må udgøre en forøget risiko for at disse fejl ikke opdages. Der er således en ansvarsfraskrivelse ved besvigelser, som der ikke er ved almindelige fejl. Vurderes der derimod forøget risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, skal dette anses, som betydelige risici, hvilket betyder der er en skærpelse til hvad der skal udføres af handlinger til afdækning af besvigelser.

ISA 240 giver således både udtryk for mildnende forhold for revisor, når det kommer til besvigelser, men har også højere krav til revisionens udførelse, når der er vurderet risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser, men det er ikke revisors ansvar at opdage besvigelser i forbindelse med revisionen, selvom de imidlertid skal opnå en høj grad af sikkerhed/overbevisning om at de ikke udgør en væsentlig fejlinformation i regnskabet.

Bemærkelsesværdigt er det dog at ajourføringen af ISA 315 ikke har medført ajourføring af ISA 240, da anvendelse af automatiske værktøjer og metoder, giver mulighed for analyse af flere data og heraf identificering af uregelmæssigheder som kan forekomme ved besvigelser.

Efter ISA 240 ligger det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser ikke hos revisoren, men hos den øverste og daglige ledelse, hvorfor det findes interessant hvem der egentlig opdager besvigelser. I den forbindelse inddrages et uddrag undersøgelsen foretaget af KPMG i henhold til global profilering af besvigere. Det fremgår af bilag 1 at KPMG har undersøgt, hvordan de identificerede besvigelser er opdaget. Der kan heraf udledes at den primære årsag enten er tips eller klager eller ledelsesovervågning, alt efter om besvigelsen er foretaget alene eller i forening. Herudover ligger en række andre interne kontroller højt på listen, der er tale om whistleblowerordninger, intern revision og andre interne kontroller, som ikke benævnes specifikt. Lægges totalen for de forskellige typer af interne kontroller sammen er hele 66 % af besvigelserne i undersøgelsen opdaget af interne kontroller, hvorimod alene 6 % er opdaget ved ekstern revision. Det er således klart at besvigelser i praksis i sjældne tilfælde opdages af revisor, til trods for at revisoren udfører en række handlinger, som direkte har til formål at identificere risikoen for forekomst og reagere herpå til afdækning af at de ikke udgør en væsentlig fejl. Om dette betyder at de opdagede besvigelser har været af uvæsentlig karakter og herfor ikke væsentlig for revisionen kan ikke vides, men såfremt det forventes at revisor skal opdage disse, må der være en uoverensstemmelse mellem denne forventning og de krav der er efter ISA'erne og heraf en forventningskløft.

Den praktiske opdagelse af besvigelser hænger sammen med ansvarsfordelingen, som fremgår af ISA 240, hvorefter ansvaret ligger hos virksomhederne.

8. Forventninger til revisor/revisionspåtegningen

I relation til at vurderer forventningerne til revisor og dennes revisionspåtegningen vil der tages afsæt i nogle spørgsmål foretaget af tidligere vurderinger af forventningskløften i relation til at vurderer offentlighedens forventninger. Herudover udvælges der en række relevante sager i relation til branchens egne forventninger og krav, men også til understøttelse af undersøgelserne.

I afhandlingens indledende redegørelse for forventningskløften blev Bent Warmings-Rasmussen undersøgelser gennemgået, heri findes spørgsmålet om respondenterne forventede at revisors arbejde sikrede, at selskabets ledende medarbejdere ikke havde begået underslæb, for særligt interessant. Besvarelsen fremgår af nedenstående figur 4.

»Selskabets ledende medarbejdere ikke har begået underslæb«				
Respondenternes:	Statsaut. revisorer	Direktører	Aktionærer	Arb.mark. journal.
svarfrekens	67	72	76	50
uenige i %	(58)	(14)	(7)	(8)
gennemsn. svar	1.9	4.4	4.7	5.0
enige i %	(21)	(74)	(78)	(82)

Figur 4: Warming-Rasmussen, Bent, Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 275.

Besvarelsen viser en stor enighed fra alle respondenterne udover de statsautoriserede revisorer om, at det er en klar forventning at revisionen skal sikre at der ikke foretages underslæb fra ledende medarbejdere. Der er hermed en uoverensstemmelse eller en kløft i forventningerne til revisors sikring af at der ikke forekommer underslæb ved revision eller i mindste fald at det skal opdages. Dette rejser således spørgsmålet om denne forventning er rimelig, for vi har konstateret at det ikke fremkommer i ovenstående krav til revisor, at det er revisors ansvar jf. ISA 240 at der ikke forekommer besvigelser, men blot at der skal opnås en høj grad af sikkerhed for at de ikke forekommer som væsentlige fejl i regnskabet, eller om der er tale om at kravene til revisor bør sættes op og hermed at reguleringen er forkert på området.

Spørgsmålet går på at, der er tale om besvigelser begået af selskabernes ledende medarbejdere og heraf jf. tidligere definition af besvigelser, må der formodentlig primært være tale om regnskabsmanipulation, som er den mest komplicerede besvigelser foretaget er personer, som har kompetencer og adgange i en sådan grad de må forventes at være godt skjult. På den anden side er der tale om besvigelser af en større beløbsmæssig karakter og heraf besvigelser, som kan udgøre en væsentlig fejlinformation i regnskabet, hvilket også kan være

årsagen til uenigheden blandt de besvarende statsautoriserede revisorer, hvor 21 % forventer at deres arbejde skal sikre at de ledende medarbejdere ikke har begået en besvigelser.

Der vurderes således at være en vis rimelighed i forventningen om at revisionen skal sikre mod at der ikke er begået besvigelser af selskabets ledelse, eftersom besvigelserne formodentlig er af væsentlig karakter og heraf det som revisoren erklærer sig om at have opnået en høj grad af sikkerhed for at der ikke forekommer. Tages besvigelserens karakter, som regnskabsmanipulation i betragtning, forekommer dette som manipulation af regnskabet ved forfalskning af dokumentation, udeladelse af information mv. og de er designet til at være skjult. Regnskaber er bygget på tusindvis af transaktioner i et regnskabsår, hvis ikke flere, hvoraf det vil være et krav til revisor at alle transaktioner skal gennemgås for at revisoren skal kunne erklære sig om, at der ikke er begået besvigelser af de ledende medarbejdere. En sådan gennemgang vil være omkostningsfyldt og må anses for urimelig omkostningsbyrde at pålægge virksomhederne, ligesom der, realistisk set, ikke er revisorer nok til at dette ville kunne effektueres. Der må heraf vurderes at være en forventningskløft i forhold til hvad der forventes af revisor og hvad der faktisk er muligt for revisor i sin udførsel af arbejdet.

Herudover bemærkes det at besvigelser, som er opdaget af revisorer, er en meget begrænset procentsats af de opdagede besvigelser. Højest på listen ligger de interne kontroller, som der i øvrigt forligger krav om i ISA'erne at revisor skal vurdere og i øvrigt rapportere væsentlige svagheder.

På baggrund af ovenstående må det således vurderes at en forventning om at revisors arbejde skal sikre at selskabets ledende medarbejdere ikke har begået besvigelser, er en urimelig forventning. Revisor har ikke mulighed for at tage en 100 % transaktionsrevision, ved besvigelser er der tale om uetiske og vildledende transaktioner, dokumenter og oplysninger, som en revisor ikke i alle tilfælde er uddannet til at kunne identificere og kan hermed heller ikke erklære sig om at regnskaberne er 100 % uden fejl, som følge af besvigelser. Reguleringen sætter dog fokus på området for besvigelser ved at lave en uddybende vejledning med krav til handlinger og rapportering, som kan være til hjælp for virksomheden i at forbedre sine interne kontroller, som er den primære kilde for opdagelse af besvigelser. Det kan derfor være svært at vurdere, at det også i en vis grad bør handle om manglende regulering. Imidlertid viser Bent Warming-Rasmussen's undersøgelse i det efterfølgende spørgsmål, hvor der spørges om god revisionsskik bør ændres. Respondenterne bliver, som tidligere benævnt, forud for spørgsmålet stillet overfor en beskrivelse et 3-årigt besvigelserforløb, som kommer for responsudvalget nedsat af revisornævnet, hvortil det et år efter forløbet bliver konkluderet at god revisionsskik er overholdt og at der er foretaget en forsvarlig revision. Respondenternes besvarelse fremgår af nedenstående figur 5.

<i>»God revisionskik bør da ændres«</i>				
<i>Respondenternes:</i>	<i>Statsaut. revisorer</i>	<i>Direktører</i>	<i>Aktionærer</i>	<i>Arb.mark. journal.</i>
svarfrekvens	69	70	76	49
uenige i %	(90)	(53)	(54)	(25)
gennemsn. svar	0.5	2.3	2.2	3.6
enige i %	(7)	(31)	(28)	(59)

Figur 5: Warming-Rasmussen, Bent, Tillidsforholdet til revision og revisorer, FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi, 1991, s. 276.

Af dette spørgsmål må vi konkludere at størstedelen af offentligheden, som er repræsenteret via arbejdsmarkedsjournalisterne, efter at være oplyst om at god revisionskik er overholdt, ikke acceptere det faktum at et regnskab kan være behæftet med fejl som følge af besvigelser, da vi ser at til trods for øget information er 59 % af arbejdsmarkedsjournalisterne enige i at regulering bør ændres. Direktører og aktionærer er dog delvis vendt i forhold til deres indledende forventning om at revisors arbejde skal sikre mod besvigelser, da hovedparten (over 50 %) af begge grupper ikke mener god revisionskik bør ændres. Der må heraf kunne udledes at forskellen i de 3 respondent grupper kan henledes delvis på at direktører og aktionærer har en gradvis større regnskabsforståelse, men også revisionsforståelse. Direktørerne er med i processen for revisionen og har heraf en større kendskab til revisorens arbejde og hvad der egentlig er blevet udført, men herunder også en forståelse for at skærpende krav vil betyde øgede omkostning til revisor, hvilket kan have påvirkning på besvarelsen, mens aktionærer oplyses på generalforsamlinger og som led i deres investering må forventes at have et kendskab til regnskaber enten i form af professionel investor eller ejerleder.

Direktører for løbende information gennem processen for revisionen, ligesom aktionærer kan få svar på spørgsmål på generalforsamlingen. Offentligheden får modsat, kun den information som videregives af revisor via revisionspåtegningen.

Af bilag 2 fremgår revisionspåtegningen fra Kemp & Lauritzen A/S' årsrapport for 1995 til sammenholdelse med den information, som offentligheden har haft tilgængelig omkring Bent Warming-Rasmussens undersøgelse. Det fremgår her at det er en "blank" erklæring, dvs. en erklæring uden modifikationer eller fremhævelser, fra revisorer fra selskabet Ernst & Young A/S og erklæringen indeholder i sit store hele ikke andet end at revisionen er udført efter normerne, at regnskabet er aflagt i overensstemmelse med lovgivningen og revisorerne anser regnskabet for at give et retvisende billede af selskabets finansielle forhold og resultat. Der er ingen beskrivelse af hvad revisors revisionshandling omfatter, hvad et retvisende billede er eller nogen benævnelse af "høj grad af sikkerhed", der er sit store hele blot en konklusion, hvor alt det beskrivende for at nå konklusionen er manglende. Det har hermed været op til regnskabsbrugeren selv at vurdere hvad et retvisende billede

er, hvilket kan have haft indflydelse på at offentligheden anser et retvisende billede for at være noget der er 100 % korrekt og forventningen til at revisors arbejde sikrer mod besvigelser.

Vi kan heraf udlede at rimelighedskløften, som er opstået ved urimelige forventninger, kan være opstået ved manglende informationsdeling, således at kommunikationen til offentligheden har været for begrænset i henhold til hvad revisors opgave består i og hvilken grad af sikkerhed en ”blank” erklæring giver.

Tager vi samme selskabs revisionspåtegning for årsrapporten for 2021, som fremgår af bilag 3, ser vi en også en blank erklæring fra samme revisionsfirma, Ernst & Young A/S, men en erklæring der fylder betydelig mere end de 7 linjer fra 1995 årsrapporten. Indledningsvis er der en konklusion, som er meget lig, den samlede erklæring fra 1995, men nu fremgår der også et afsnit om grundlaget for konklusionen, som henviser til et efterfølgende afsnit om revisors ansvar. Nu oplyses det af målet er en høj grad af sikkerhed for at årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation, uanset om det er fejl eller besvigelser. Herudover oplyses det at høj grad af sikkerhed ikke er en garanti for at der ikke er væsentlig fejlinformation, der bliver således nu oplyst om at der kan forekomme væsentlige fejl i årsregnskabet. Afslutningsvis bliver der ligeledes forklaret hvad en revision i store træk indebærer af handlinger og vurderinger.

Informationen har udviklet sig betydeligt men overlader stadig en betydelig subjektiv vurdering til den enkelte regnskabslæser, nemlig at *”fejlinformation kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af koncernregnskabet og årsregnskabet”*. Det er hermed op til den enkelte læser at vurdere, hvor stor en fejl skal være for at den vil have indflydelse på de økonomiske beslutninger som bliver foretaget på baggrund af årsregnskabet.

Udviklingen i revisionspåtegningen, og heraf revisors erklæring, er udtryk for at revisorstanden tilkendegiver at der har været en mangelfuld kommunikation til offentligheden. Erklæringen giver dog stadig den enkelte regnskabslæser mulighed for at foretage en subjektiv vurdering af, hvad et retvisende billede er ud fra hvad denne anser for væsentligt i forhold til en økonomisk beslutning ud fra årsregnskabet. Det tilkendegives at have været interessant at se Bent Warming-Rasmussens spørgsmål besvaret i 2022 for at se om kommunikationen via revisionspåtegningen har haft den formodentlige ønskede effekt på offentlighedens forventninger og en mindre forventningskløft i forhold til urimelige forventninger. Der er imidlertid ikke fundet én, hvor kilden vurderes at kunne tillægges tilstrækkelig tiltro, hvorfor det i stedet forsøges be- eller afkræftet via nedenstående gennemgange af sager fra nyere tid.

Besvigelser i form af regnskabsmanipulation er nøje overvejede handlinger, som er udformet til at gå igennem revisors kontroller, være skjult eller vildlede revisor i et sådant omfang at aktøren eller aktørerne ikke bliver opdaget. Denne form for besvigelse er også ofte af mere væsentlig karakter end misbrug af aktiver og heraf en større risiko for væsentlig fejlinformation i regnskabet. Når en besvigelse opstår, er der 3 dele til stede,

incitament/pres, mulighed og rationalisering, men en stor del af incitament/pres kan komme fra de enkelte persons privatsfære, som er svære for revisor at identificere og rationaliseringen foregår i hovedet, som praktisk talt også er nær umuligt at observere og heraf at identificere for revisor. Det må ud fra besvigelsernes karakter og de ikke identificerbare besvigelserisikofaktorer ved incitament /pres og rationalisering sammenlagt med den iboende begrænsning en revision har vurderes at revisorerne i øjeblikket ikke kommer til at erklære sig om at et regnskab er uden risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Samtidig viser de to ovenstående besvarelser i figur 4 og 5 fra Bent Warming-Rasmussens undersøgelse at offentligheden har svært ved at acceptere det faktum, at revisorer har udført sit arbejde korrekt på trods af at regnskaberne er behæftet med væsentlig fejlinformation.

Det må på baggrund af ovenstående til stadighed forventes at offentligheden kan have urimelige forventninger til revisors arbejde og heraf at rimelighedskløften stadig er relevant, da udtrykkes manglende forståelse for revisors opgave i forbindelse med en revision og heraf dennes rolle. Revisionspåtegningens udvikling har øget kommunikationen til offentligheden, men den er stadig åben for subjektive vurderinger fra regnskabslæseren. Bliver den subjektive vurdering fjernet er der stadig tegn på at offentligheden ikke accepterer at der kan forekomme besvigelser i et regnskab efter det har været igennem en revision, men besvigelsernes karakter og den iboende begrænsning, som der er i en revision, gør formentlig at revisorerne ikke vil eller kan erklære sig om at regnskaberne er uden væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

8.1. Sager

Vi har indledningsvis belyst det faktum at tilliden til revisorer og heraf revisionspåtegningen har været dalende, der har været større sager, som IT-factory sagen og Genan sagen m.fl., som har skabt tvivl om sikkerheden i en revisionspåtegning og heraf om revisors rolle. Der er tale om tvivl til revisors arbejde og den tillid som revisionspåtegningen egentlig giver. I ovenstående analyse med udgangspunkt i dele af Bent Warming-Rasmussens undersøgelse konkluderedes det at, der var en rimelighedskløft i form af urimelige forventninger til revisoren i henhold til besvigelser og at det tilkendegives af revisorstanden at manglende kommunikation kunne have en effekt, men også at offentligheden kunne have svært ved at acceptere at et regnskab med blank revisionspåtegning kan indeholde besvigelser. Det følgende afsnit vil have fokus på nyere sager mellem regnskabsbruger og revisoren, dels for at undersøge om den øgede kommunikation fra revisoren har effekt på offentlighedens urimelige forventninger, men også for at undersøge om forventningskløften i henhold til besvigelser skyldes en præstationskløft i form af manglende udført arbejde. Herudover vil det analyseres om besvigelserisikofaktorerne har været til stede og om de har været identificerbare i henhold til om revisoren frikendes, mens der har været tydelige risikofaktorer og heraf tegn på eventuelt manglende regulering.

8.1.1. Sagsnr. 029/2017 af 21. marts 2018

Sagen vedrører A A/S utilfredshed vedrørende revisionen af sin årsrapport for 2012 udført af statsautoriseret revisor B. Det fremgår af sagsfremstillingen at, der i 2009 er indgået en direktørkontrakt mellem A A/S og F med tillægskontrakt om variabel løn. I 2011 bliver der indgået et tillæg til ansættelseskontrakten mellem A A/S og F, som skal erstatte den hidtil gældende aftale om variabel løn. Den nye aftale om variabel løn skulle beregnes ud fra selskabets resultat efter finansielle poster og gik på at, hvis selskabets resultat efter finansielle poster var over 30 % under budgettet var der ingen variabel løn, hvis den var mellem 30 % og 0 % under budgettet skulle der udbetales 5 % i variabel løn og hvis resultatet var over budgettet udbetaltes 11 % i variabel løn og herudover udbetaltes der variabel løn ved opnåelse af nye kunder. Samlet set var det aftalt at den variable løn maksimalt kunne udgøre 700 t.kr. i for regnskabsåret 2012. F opnår i 2012 et resultat efter finansielle poster på lidt over 70 % af budgettet og opnår hermed bonus.

Det konstateres i maj 2016 at der i F's ansættelsestid hos A A/S er skjult finansielle terminskontrakter og indregnet fiktive finansielle terminskontrakter i A A/S' kontraktdatabase, som har dannet grundlaget for selskabets årsregnskaber. Konstateringen udspringer af interne og eksterne undersøgelser, som blev iværksat i 2015 af selskabets daværende direktør og nuværende bestyrelsesformand N. Undersøgelserne blev foretaget af Revisionsvirksomhed P, som konstaterede regnskabsmanipulation mv. fra F's side ved afslutning af undersøgelser i maj 2016. Herudover også af undersøgelser foretaget af en uvildig revisor, O AB i Sverige,

Udover at F blev politianmeldt, blev sagen således indbragt for revisornævnet med følgende klagepunkter over statsautoriserede revisor B i forbindelse med revisionen af A A/S' årsrapport for 2012:

1. *Indklagede har, idet revisionen ikke blev tilstrækkelig planlagt, ligesom der blev anvendt uegnede revisionshandlinger, udvist manglende reaktion på risikoen for besvigelser og væsentlig fejlinformation.*
 - 1.1. *Indklagede har herunder ved sin revision af bonusafkløning, der havde udgangspunkt i kontraktdata-basen, ikke på tilstrækkelig vis identificeret den væsentligste risiko for besvigelser, som var til stede.*
 - 1.2. *Indklagede har herunder ikke tilstrækkeligt forholdt sig til manuelle posteringer.*
 - 1.3. *Indklagede har herunder ikke tilstrækkeligt vurderet risiciene vedrørende regnskabsposten "Værdi af tradingtransaktioner", der afhang af kontraktdata-basen.*
2. *Indklagede har, idet indklagede ikke tilstrækkeligt havde identificeret væsentlige områder for risiko for besvigelser, ikke foretaget tilstrækkelige revisionshandlinger vedrørende kontraktdata-basen.*
 - 2.1. *Indklagede har herunder ikke foretaget revisionshandlinger vedrørende kontraktdata-basen, herunder afstemning med I AB.*
 - 2.2. *Indklagede har herunder ikke ved revisionen af kontraktdata-basen gjort tilstrækkelig brug af eksterne bekræftelser.*
 - 2.3. *Indklagede har herunder ikke forholdt sig tilstrækkelig kritisk over for den bekræftelse af kontraktdata-basen, indklagede fik fra selskabets egen direktør.*

3. *Indklagede har ikke foretaget nødvendig analytisk revision.*
4. *Årsregnskabet mangler begrundelse for fravigelse af årsregnskabsloven vedrørende regnskabspraksis for indregning af finansielle kontrakter.*
5. *Indklagede har overtrådt reglerne vedrørende rapporteringspligt.*

Klagepunkterne 1 – 3 anses for de særlige interessante i henhold til besvigelser, hvorfor anklagepunkterne 4 og 5 ikke vil behandles yderligere.

Klagepunkt 1

A A/S ligger til grund for sit klagepunkt 1, at statsautoriserede revisor B ikke har handlet i overensstemmelse med god revisorskik i forbindelse med revisionen af årsrapporten for 2012, da der angiveligt ikke var på tilstrækkeligvis identificeret og reageret på de væsentlige risici for besvigelser, som var til stede i A og heraf at planlægningen af revisionen medførte uegnede handlinger og bevis for revisionen. Specifikt gør de gældende at statsautoriseret revisor B ikke forholdt sig til kontrakt databasen væsentlige betydning for årsregnskabet, direktørens bonusberegning og muligheden for manuelle posteringer i databasen og heraf de risici som var forbundet hermed, som værende de væsentligste.

A A/S anfører ligeledes kontrakt databasen store vigtighed, da denne både indeholder selskabets fast priskontrakter og finansielle terminkontrakter med kunder, som skal ligge til grund for selskabets indkøb af el og faktureringen heraf, samt at F's bonus aflønning har været stærkt afhængig af disse transaktioner. Set på kontrakt databasen væsentlighed vurderer A A/S at denne kun er blevet berørt overfladisk og utilstrækkeligt af statsautoriseret revisor B under sin revision ved identificering af risiciene forbundet med databasen.

De anfører at der ikke var taget stilling til de manuelle posteringer i kontrakt databasen I henhold til ISA 240, afsnit 32, litra a, da direktøren blandt andre havde foretaget manuelle posteringer heri.

Afslutningsvis henviser de til at der på baggrund af forhåndsantagelsen om betydelige besvigelsesrisici på indregning af indtægter og det faktum at posten "værdi af tradingtransaktioner" var en stor post i regnskabet og at der var en stigning på 9 millioner kroner på posten, at der ikke var lagt en tilstrækkelig revisionsindsat herpå.

Statsautoriseret revisor B anser klagepunkt 1 for værende udtryk for at der revisionsplanlægningen er foretaget uden væsentlighedsvurdering og uden vurdering af risikoen for besvigelser og væsentlig fejlinformation.

I den forbindelse henviser statsautoriserede revisor B til revisionsprotokollatet for 2012 afsnit 2.1., hvor det oplyses at "finansielle instrumenter vedrørende trading" anses for at indeholde risiko for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet og heraf at de er enige med A A/S vurdering af at kontrakt databasen er af væsentlig betydning for regnskabsaflæggelsen, men også at dette direkte er udtryk for at revisionen 2012 har haft fokus på poster med regnskabsmæssige skøn og/eller væsentlige ikke-rutinemæssige transaktioner.

Statsautoriseret revisor B gør yderligere opmærksom på en række iagttagelser der er foretaget i vurdering af besvigelsesrisici, herunder ledelsens mangeårige kendskab til branchen og vurdering af deres kompetencer til vurdering af den regnskabsmæssige udvikling og det faktum at L forestod den daglige registreringer af kontrakter og ikke direktøren. Områderne blev diskuteret med ledelsen, ligesom bestyrelsen blev forespurgt om den havde kendskab til besvigelser eller om den vurderede forøget risiko herfor.

Bonusaftalen ansås ligeledes ikke for en væsentlig forøget besvigelsesrisiko, da den udgjorde relativ lille del af F's samlede aflønning og det var bestyrelsen som fastsatte den aftale og omfanget heraf.

Klagepunkt 2

A A/S gør gældende at der ikke var sket afstemning af deres kontraktportefølje i databasen til ekstern dokumentation, hvilket er årsag til at besvigelsen ikke blev opdaget. De henviser til at den uvildige revisor, O opdagede de fiktive og skjulte terminskontrakter ved modtagelse af engagementsmodsvaret fra I AB, som alle køb i 2012 kom fra.

Endvidere gør de gældende at der ikke er indhentet kontraktoversigt fra I AB, som der ellers i revisionsprotokollen henvises til at der er afstemt til og i lyset af at I AB var eneste medkontrahent i året og at det var en simpel metode at hente ekstern bekræftelse heraf og i øvrigt det eneste rigtige bevis. Ligeledes menes det at F har været inde over udleveringen af revisionsbeviset.

A A/S mener således ikke at der er foretaget tilstrækkelige handlinger for afstemning af kontrakterne i databasen, ligesom de ikke har forholdt sig kritisk til materiale modtaget fra F, som har været delvis aflønnet på baggrund af det reviderede.

Statsautoriseret revisor B henviser til at man havde foretaget afstemning af kontraktsdata til det man troede var en udskrift direkte fra I AB's hjemmeside, da L viste at ved separat login kunne han hente de ønskede oversigter, som efterfølgende har vist sig formodentlig at være manipuleret af L på foranledning af F. B gør også gældende at de aldrig har modtaget dokumentation for vedrørende salgs- og sikringskontrakter direkte fra F.

Afslutningsvis henvises der til at der har været tale om manipulation udført af den daglige ledelse eller på foranledning heraf og L har været bevidst herom og ikke oplyst noget, herunder den uundgåelige risiko der er for at revisor ikke opdager væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, særligt ved ledelsesinvolvering. Der var således at gøre med klar omgåelse af de interne kontroller.

Klagepunkt 3

Det gøres her gældende fra A A/S at der ikke var taget konkret stilling til den betydelige stigning i posten "værdi af tradingtransaktioner". Stigningen var udtryk for at selskabet havde slået markedet og var derfor inkonsistent med anden information og burde B burde derfor have udvist mere professionel skepsis ved

analysen. I øvrigt bemærkes omtalen i protokollen ikke at have ændret sig betydeligt fra det tidligere år, hvilket skulle indikere at B ikke havde forholdt sig til posten.

B belyser imidlertid at der er foretaget gennemgang af væsentlige afvigelser på kontoniveau, som er drøftet og afklaret med ledelsen. Ligesom posten er afstemt til kontraktoversigt fra I AB. Det menes således at der er foretaget en forsvarlig regnskabsanalyse, hvis der ses bort fra den fejlagtige opfattelse af at oversigten fra L var direkte fra I AB's system.

I øvrigt omtales stigningen i revisionsprotokollatet, som er forelagt ledelsen, som således har haft mulighed for at påpege stigningen, men ikke gjort det.

Revisornævnets afgørelse

Revisornævnet vælger indledningsvis at fremhæve den iboende begrænsning der er ved en revision og herunder den uundgåelige risiko for at revisor ikke opdager væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Herudover bemærker de at ved manipulationer udført eller foranlediget af den daglige ledelse, hvor højtstående medarbejdere har været bekendt med det uden at oplyse det under revisionen vil der være stor risiko for at revisor ikke opdager besvigelsen.

Herefter bliver det kort redegjort for at Revisornævnet ikke finder det bevist af A A/S, at statsautoriseret revisor B ikke havde fulgt god revisionsskik ved vurdering af risiko for besvigelser. Herudover gør de gældende at det ikke er godtgjort at der ikke er foretaget stikprøvevis kontrol eller foretaget afstemning af kontraktdata-basen, idet de ikke anser revisor for at kunne afgøre at listen fra L, som var tilknyttet konsulent for A A/S, ikke kom direkte fra I AB og heraf ikke var ekstern dokumentation. Ydermere ligger de vægt på at der i protokollen var oplyst om at der var tale om en mindre virksomhed, hvor funktionsadskillelse ikke i alle tilfælde var mulig og hermed en effektiv kontrol.

Bonusaflønnings vurderedes ikke at have effekt på vurderingen.

Endvidere fandtes det ikke bevist at der ikke var foretaget en relevant regnskabsanalyse af posten ”værdi af tradingtransaktioner”. Der blev her lagt vægt på oplysningen til bestyrelsen om stigningen var tilgængelig i protokollatet og heraf at de havde mulighed for at reagere.

B blev frikendt i alle 3 klagepunkter og heraf bekræftet i at have fulgt god revisionsskik i henhold til revisionen af besvigelser til trods for tilstedeværelsen.

Sagens forventningskløft

Sagens forekomst ligger i at A A/S selv har opdaget at deres tidligere direktør har begået besvigelser, ved at igangsætte interne og eksterne undersøgelser, som har stået på i et års tid og herefter finder ud af deres seneste direktør har manipuleret med deres årsregnskab, på den væsentligste post og heraf har de en vurdering af at revisoren ikke har udført sit arbejde tilstrækkeligt i og med han ikke har opdaget dette i forbindelse med

revision af 2012 årsregnskabet. Vi står hermed mellem en sag om en præstationskløft i form af manglende udført arbejde af B eller en rimelighedskløft i form af urimelige forventninger fra A's side. Tager vi revisornævnets afgørelse for gode, som vi gør, så har B fuldt god revisionskik og heraf er der ikke at gøre med en præstationskløft i form af manglende arbejde, da nævnet ikke vurderede at revisoren burde indse det vigtigste revisionsbevis var manipuleret. Vi ser at revisor har udført handlinger til identificering af risici for besvigelser og at der er udført handlinger til afdækning heraf afstemning mv. Præstationskløften kan dog stadig komme i spil, eftersom revisornævnets afgørelse kommer på baggrund af den gældende regulering og derfor må det vurderes om det er rimelige forventninger i sagen og heraf om der er manglende regulering på området og en præstationskløft.

Besvigelsen består af regnskabsmanipulation ved forfalskning af kontrakter og ved at skjule andre. Vi har således at gøre med den mest komplicerede af de to besvigelserformer, men også den besvigelserform som har den største risiko for at udgøre en væsentlig fejlinformation i regnskabet. Besvigelsen er foretaget af den daglige ledelse, som har større forudsætninger for at kunne omgå eventuelle kontroller og herudover er det foregået i forening med en konsulent tilknyttet virksomheden.

Af besvigelserisikofaktorer fremgår der direkte af direktørens kontrakt at han er bonusaflønnede, hvilket i ISA 240 fremgår direkte, som en besvigelserisikofaktor under incitament/pres. Revisoren har identificeret denne risikofaktor, men vurderer egentlig ikke at der er forøget risiko på den baggrund at bonussen udgør en relativ beskedent del af direktørens løn, heraf er der at gøre med en besvigelserisikofaktor, men som er af mindre betydning. Der bemærkes, at der i sagen ikke er fokus på at direktøren kun når lidt over 70 % af budgettet og heraf at han kunne føle sig presset til at manipulere regnskabet for at beholde sit job, da han kun lige har ramt spærregrænsen for bonus og heraf et resultat som bestyrelsen anser for tilfredsstillende. Der er kan i relation til incitament/pres spekuleres i, om eksemplerne fra besvigelserestrekanten, hvor incitament/pres består i privat økonomiske problemer kunne have været en faktor. Det kan være, på trods af at bonussen ikke udgjorde en betydelig del af direktørens løn, at den løn var kritisk for at han kunne opfylde sine private forpligtelser eller at han levede over evne og heraf havde brug for bonussen, men dette er ikke observerbare incitamenter, som der i princippet kun kan spekuleres i.

Der kan have været flere besvigelserisikofaktorer end behandlet i sagen, men det må vurderes at disse ikke er direkte observerbare og alene ville være spekulationer fra revisorens side og heraf ikke forventeligt at de skulle identificeres eller afkræftes.

Revisoren afskrev egentlig at der skulle være mulighed for at begå en besvigelse på området fra direktøren, da det blev oplyst at den tilknyttede konsulent foretog de daglige registreringer af kontrakter og kun ham. Det formodes at de var oplyst om, at konsulenten var den eneste med adgang til det, for ellers skulle det stadig anses for en risiko, hvis de var oplyst om at direktøren havde adgang til dette. Umiddelbart må de være oplyst

at direktøren ikke har adgang, da de anser muligheden for at være afdækket ved funktionsadskillelse. Der er således ikke sammenhæng mellem bonussen og de registreringer som ligger til grund for direktørens bonus.

Der i sagen ikke indikatorer på hvad der kan ligge som rationalisering i sagen, hvilket efter teorien foregår i hovedet og heraf skulle det ikke være observerbart, hvorfor det heller ikke har været muligt for revisor at observere en besvigelserisikofaktor her. Revisoren gør gældende at de udelukkende har modtaget materiale fra konsulenten, så der formodes ikke at have været en overdreven indblanding fra direktøren, som ellers kunne have været en faktor ifølge ISA 240. Der er hermed ikke en fuld observerbar besvigelsestrekant i sagen.

Der er at gøre med en besvigelse der består af manipulation af bogføringen ved forfalskning og udeblivelse af oplysninger, som bliver foretaget af den daglige ledelse i forening med en tilknyttet konsulent. Der er ikke de store besvigelserisikofaktorer, som er observerbare og en faktor i form af manglende funktionsadskillelse bliver skjult ved at give revisoren vildledende oplysninger om adgang til kontraktdataens registreringer.

Revisors fokus ligger på trods af manglende besvigelserisikofaktorer og vildledende oplysninger stadig på den væsentligste post i regnskabet, som kommer på baggrund af kontraktdataens. Der bliver foretaget stikprøvevis kontrol af kontrakter til ekstern dokumentation og en fuldstændig afstemning af indtægterne til ekstern dokumentation og der bliver indhentet det der vurderes at være tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Vildledende oplysninger resulterer i at revisoren ikke har afstemt til ekstern dokumentation og heraf ligger spørgsmålet i, om det kan være rimeligt at kræve han burde det og heraf at der er tale om manglende regulering.

Revisorer er ikke uddannet til at skulle vurdere ægthed af dokumenter, i øvrigt er der ikke oplysninger i sagen der indikerer motiver for den tilknyttede konsulent til at skulle vildlede og revisoren må derfor ikke vurderes at have en chance for at vurdere kontraktoversigten fra tredjemanden var uægte.

A A/S iværksætter i øvrigt flere undersøgelser i 2015, som afsluttes noget der ligner et år efter for at konkludere at der er forekommet manipulation, hvilket ikke rimeligt kan forventes at revisoren skulle have anvendt denne tid. Besvigelsen opdages af interne kontroller som, det også tidligere er konstateret, er den primære kilde for opdagelse af besvigelser.

Sagen må heraf konkluderes at udspringe af urimelige forventninger fra A A/S i forhold til hvad der kan forventes til revisionsydelsen, hvilket er på trods af den ekstra ydet information i protokollen, samt et udtryk for at regnskabsbrugeren har svært ved at acceptere et revideret regnskabs kan indeholde en besvigelse.

8.1.2. Sagsnr. 046/2017 af 7. januar 2019

Sagen omhandler A ApS og B AG's klager mod statsautoriseret revisor C vedrørende C's afgivelse af revisionspåtegninger på årsrapporterne for 2012/13, 2013/14 og 2014 uden forbehold og uden supplerende oplysninger. Årsregnskaberne var alle fejlbehæftede i væsentligt omfang og bogføringsloven var heller ikke overholdt ifølge revisionen af årsrapporten for 2015 udført af en statsautoriseret revisor ved L, Statsautoriseret

Revisionspartnerselskab. Revisionen af årsrapporten for 2015 var i øvrigt en opgave som C valgte at fratræde den 18. juni 2016 efter at have fremsendt et regnskabsudkast dateret den 1. marts 2016. A ApS' virksomhed handler om drift af egenudviklet system, hvor købere og sælgere kan handle og A ApS herved opnår transaktionsgebyrer for at etablere forbindelsen med sælgere og købere og herudover opnår de indtægt ved at tilbyde tillægsydelser, abonnementer med fordele og pakkelabels. B AG havde i 2014 købt 88 % af anparterne i A ApS på baggrund af tidligere års årsrapporter. En senere undersøgelse udført af en uvildig revisor M P/S af direktøren J, som også agerede økonomichef, der blev foretaget på baggrund af en konstatering om direktørens misbrug af kreditkort og overførsler til hans private konti, viste at J havde foretaget besvigelser for over 5,3 mio.kr. i årene som direktør og økonomichef i form af hævet løn og pension, brug af firmakort privat, falske fakturaer til selskabet og betaling af private bil omkostninger.

Klagerne fra A ApS og B AG var på baggrund af sagens forhold:

- 1. Indklagede har, idet revisionen ikke blev tilstrækkelig planlagt, ikke opnået den i ISA 315 krævede forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder blandt andet den manglende interne kontrol, ligesom de gennemførte revisionshandlinger har været mangelfulde.*
- 2. Indklagede har ikke haft tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i relation til størrelsen af tilgodehavender og gælden overfor A brugere.*
- 3. Indklagede burde selv have indhentet bekræftelse på mellemværendet direkte fra E, idet det er i strid med god revisorskik alene at lade selskabets direktør indhente bekræftelsen.*
- 4. Indklagede burde selv have indhentet bekræftelse på mellemværendet direkte fra F, idet det er i strid med god revisorskik alene at basere revisionen af det pågældende forhold på oplysninger fra selskabets direktør.*
- 5. cash in transit, der indgik med væsentlige beløb under regnskabsposten tilgodehavender fra salg af tjenesteydelser, burde indklagede ved afgivelse af sine revisionspåtegninger på årsregnskaberne have taget forbehold herfor eller afgivet supplerende oplysninger herom, og indklagede har derfor overtrådt god revisorskik.*
- 6. Idet indklagede ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i relation til indregnet nettoomsætning, burde indklagede ved afgivelse af sine revisionspåtegninger på årsregnskaberne have taget forbehold herfor eller afgivet supplerende oplysninger herom, og indklagede har derfor tilsidesat god revisorskik.*
- 7. Indklagede har i forbindelse med afgivelse af revisionspåtegninger på årsrapporterne overtrådt god revisorskik, idet der ikke var opnået tilstrækkeligt og egnet grundlag for at oplyse i revisionsprotokollaterne til årsrapporterne, at indklagede i overensstemmelse med revisorlovgivningens bestemmelser havde sikret sig, at bogføringsloven var overholdt, og at indklagede i tilknytning til*

revisorerklæringerne supplerende burde have oplyst, at selskabet ikke overholdt bogføringsloven, og at dette udgjorde en overtrædelse af erklæringsbekendtgørelsens § 7.

Klagerne går således på utilstrækkelige planlægning i klagepunkt 1 og de 2-7 handler om de substantielle handlinger som er udført, ikke har været tilstrækkelig, hvorfor disse behandles samlet.

Klagepunkt 1

A ApS og B gør gældende at C ikke har opnået forståelse for virksomheden efter ISA 315, herunder interne kontroller og virksomheden platform med 700.000 brugere, hvor alle registreringer for salg og fordeling af tilgodehavender og gæld til brugerne er registreres. De gør gældende at der er tale om millioner af transaktioner, hvortil der ikke er integration fra platformen til finansbogholderiet og posteringer bliver foretaget manuelt i klump posteringer, således de enkelte transaktioner ikke kan følges til platformen. Planlægningen vurderes således ikke tilstrækkelig udført, da det ikke vurderes at revisionen kunne udføres ved kun substansrevision og at der burde være planlagt systemrevision af platformen taget dens vigtighed i betragtning, på alle de væsentligste poster i regnskabet.

Statsautoriseret revisor C gør modsat gældende at der opnået tilstrækkelig forståelse og ISA 315 er overholdt på den baggrund at der er anvendt personale med erfaring for teknologivirksomheder og de på baggrund af deres vurdering af de interne kontroller konkluderede at en kontrol revision ikke var mulig, hvorfor revisionen blev planlagt med substanshandlinger. Ved vurderingen af de interne kontroller gør C opmærksom på at systemerne blev drøftet med J og at selskabets beskrivelse af IT-systemer og kontroller blev gennemgået ved vurderingen af de væsentlige risici.

Klagepunkt 2-7

I de øvrige klagepunkter 2-7 vurderer A ApS og B AG at der ikke er indhentet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis ind, det handler om posterne tilgodehavende fra salg, andre tilgodehavender, herunder mellemværende med øvrige selskaber, cash-in-transit og afslutningsvis for at bogføringsloven er overholdt. Disse påstande består af manglende afstemning til platformen for tilgodehavender og gæld til brugerne, indhentelse af eksterne bekræftelser fra tredjemand på andre tilgodehavender fra salg, som er indhentet gennem J, som senere har vist sig at være forfalskede bekræftelser og manipulerede poster, afstemning af cash-in-transit til platformen, hvor der i stedet blev indhentet en sandsynliggørelse udarbejdet af J. En sandsynliggørelse med en difference og indeholdende transaktioner for det kommende år, som ikke var in-transit på balancedagen, utilstrækkelig kontrol at omsætning både på transaktioner fra platformen, men også den fakturabaserede, som var manipuleret med.

Modsætningsvis gør C gældende at de ikke kan kræves at udlevere deres revisionsbevis og herfor at A ApS og B AG er af denne holdning. C anfører at der er foretaget afstemning af tilgodehavende og gæld til brugerne og

udviklingen i posterne er drøftet og årsagsforklaret, hvorfor der var opnået tilstrækkeligt bevis. At listerne var blevet manipuleret af J, viste revisionen ikke, men da A ApS' økonomifunktion ikke var større havde A ApS selv indrettet det således materiale skulle gå gennem J. De anfører endvidere at der var foretaget afstemning til efterfølgende indbetalinger for forfaldne andre tilgodehavender fra salg og kontrolleret ikke forfaldne fakturaer om nødvendigt, ligesom cash-in-transit var afstemt til liste fra platformen, som virkede ægte. Omsætning var foretaget på anerkendt revisionsmetode og der var ikke årsag til udvidelse af stikprøven. Afslutningsvis var C ikke under sin revision blevet opmærksom på af bogføringsloven ikke var overholdt, stikprøver og øvrige handlinger gav ikke anledning til denne formodning.

Revisornævnets afgørelse

Ved klagepunkt 1 lægger revisornævnet vægt på at A ApS virksomhed i betydelig grad var afhængig af IT, idet platformen var grundlaget for hele omsætningen og registrerede alle brugernes tilgodehavender og gæld og hermed var grundlaget for størstedelen af alle transaktioner. Revisornævnet henviser i den forbindelse til at C burde have indset at det var nødvendigt at revidere platformen for at kunne afdække de væsentligste områder, hvorfor C ikke havde opnået den tilstrækkelige forståelse og hermed ikke udvist tilstrækkelig professionel skepsis ved planlægning af opgaven. Heller havde C opnået forståelsen til at kunne planlægge passende substanshandlinger til afdækning af risiciene for væsentlig fejlinformation. Revisornævnet fandt heraf C skyldig i tilsidesættelse af god revisorskik, da revisoren burde have indset at revision af platformen var en nødvendighed for at kunne afdække væsentlige områder og heraf ikke opnået tilstrækkelig forståelse af virksomheden.

Vedrørende de øvrige klagepunkter finder revisornævnet ikke at A ApS og B AG har bevist at, såfremt planlægning var udført korrekt og at revision var udført i overensstemmelse med denne planlægning at C ville have opdaget besvigelserne. Hertil lægges ydermere til grund at J var ansat i selskabets ledelse og at administrationen og økonomifunktionen indeholdt et begrænset antal ansatte og at J havde manipuleret regnskabsmateriale og dokumentation. Herudover have C identificeret den manglende funktionsadskillelse og oplyst om direktørens egenrådighed over banken og anbefalet 2-faktor godkendelse, hermed var bestyrelsen klar over risikoen.

Endvidere lægges der vægt på den iboende begrænsning ved en revision som udgør en uundgåelig risiko for at revisor ikke opdager væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser og at risikoen er større når manipulationen er udført eller foranlediget af den daglige ledelse.

Afslutningsvis vurderes oplysningerne der ligger til grund for revisionerne at være så ufuldstændig og forfalskede at erklæringerne må tilsidesættes og heraf de substantielle fejl ved revisionen, herunder også manglende oplysning om overholdelse af bogføringsloven.

Sagens forventningskløft

I lighed med sagsnr. 029/2017 er sagen opstået ved at selskabet A ApS ved interne undersøgelser har fået mistanke eller konstatering af besvigelser fra selskabets direktør har startet en større granskning af selskabets regnskaber og fundet betydelige besvigelser. På denne baggrund har de vurderet at en blank påtegning på årsrapporterne for årene 2012/13, 2013/14 og 2014 er tegn på at revisoren ikke har udført sin revision i overensstemmelse med revisorloven og revisionsstandarderne. Der har således efter deres vurdering været en præstationskløft i form af at revisoren ikke har udført det arbejde, der med rimelighed kunne forventes.

Revisornævnet finder det bevist at revisoren ikke har opnået den korrekte forståelse for virksomheden og tilkendegiver at planlægningen ikke er foretaget med den fornødne professionelle skepsis, som burde forventes og heraf at der ikke er udført tilstrækkeligt arbejde, som rimeligt kunne forventes og det må heraf konkluderes at der forekommer en præstationskløft, da revisoren ikke har levet op til de normer og krav som ISA'erne stiller ham. Efterfølgende er spørgsmålet dog om denne præstationskløft kan henføres til besvigelserne eller om præstationskløften alene vedrører planlægningen af opgaven.

Den anden del af sagen vedrører ikke opdagede besvigelser, som følge af at planlægningen ikke er udført korrekt og heraf er der anvendt utilstrækkelige substantielle handlinger.

Besvigelserne i sagen består af misbrug af aktiver i form af udnyttelse af selskabets likvider ved betaling af private goder og overførsler til private bankkonti, men disse besvigelser er skjult ved udførsel af regnskabsmanipulation i form af forfalskning af fakturaer og dokumentation til revisor. Sagens besvigelse består således af en simpel besvigelserform ved misbrug af aktiver, som vedrører større beløb end normalt på baggrund af ledelsesinvolvering, men som skjules ved regnskabsmanipulation og heraf bliver betydelig sværere for revisor at opdage.

Af sagen fremgår der ikke mange besvigelserisikofaktorer som er observerbare, det kan blot konstateres at direktøren har fået udbetalt og betalt private goder i et væsentligt omfang, som tyder på et behov for at leve over evne eller blot grådighed, hvis incitament/pres skal tages i betragtning.

Herudover er der manglende funktionsadskillelse i form af direktørens egenrådighed over banken, som udgør en klar mulighed for at foretage besvigelser, en mulighed som revisoren er opmærksom på, som også bliver rapporteret til ledelsen i protokollatet og det må formodes at revisionen også er tilrettelagt efter denne risiko, når den er observeret.

Rationalisering kan der eventuelt være tegn på, da direktørens involvering er meget stor under revisionerne. Det forlyder i sagen at meget dokumentation indhentes via direktøren, men er formodentlig ikke blevet anset for en besvigelserisikofaktor i lyset af at administration- / økonomifunktion var begrænset besat af medarbejdere og derfor var det naturligt at kommunikationen gik herigennem.

Tages besvigelsestrekantens dele således i betragtning har der ikke været en fuld observerbar trekant for revisoren og heraf heller ikke muligheden for at kunne observere den forøgede risiko, som disse faktorer alt andet lige må udgøre. Der er således ikke besvigelsesrisikofaktorer i sagen, som giver grund til at vurdere at, der kunne forventes mere af revisoren.

Revisornævnet frikender revisoren i forbindelse med ikke at have opdaget besvigelserne og understreger at det ikke er bevist at en korrekt planlægning ville have resulteret i at de ville være blevet opdaget. Dette er på baggrund i revisionens iboende begrænsninger og det faktum at ledelsen er involveret i besvigelserne og heraf at risikoen for at de forbliver uopdaget, er større. Der bliver således lagt vægt på de iboende begrænsninger en revision har, som det både fremgår af ISA 200 og 240 under revisors ansvar, men også at risikoen er større ved besvigelser end ved fejl og at ledelsesinvolvering ligeledes forøger risikoen. Herudover bemærker de det faktum at bestyrelsen er oplyst om den manglende funktionsadskillelse og heraf risiciene, hvilket må henføres til det faktum at efter ISA 240 er det primære ansvar for forebyggelse og opdagelse af besvigelser hos den daglige og øverste ledelse.

Besvigelsen blev således opdaget af den primære kilde for opdagelse af besvigelser, ved interne kontroller. Sagens klage går på at, som følge af at en besvigelse er konstateret af selskabet selv, har revisoren ikke udført sit arbejde tilstrækkeligt. Revisornævnet giver umiddelbart klagerne ret i at der ikke er udført tilstrækkeligt arbejde og at god revisorskik ikke er fulgt, men dette vedrører forståelsen af virksomheden og planlægningen, hvilket er en afgørelse, som det må vurderes at revisornævnet var kommet frem til uagtet besvigelsernes tilstedeværelse. Modsætningsvis frikendes revisoren for ansvaret for besvigelserne. Der er således en præstationskløft ved at revisoren ikke har fulgt god revisorskik ved udførsel af tilstrækkelig professionel skepsis, men denne præstationskløft kan ikke henføres til de begåede besvigelser, da det er uvist om korrekt planlægning ville have medført opdagelse af besvigelserne.

I henhold til de begåede besvigelser må det derfor konkluderes at der forekommer en rimelighedskløft, da selskabets ledelse har en forventning om, at når de kan opdage besvigelsen, burde revisors arbejde også at have gjort det. Af revisornævnets afgørelse kan det lægges til grund at denne forventning ikke er rimelig, da det ikke findes bevist at besvigelserne var opdaget, såfremt planlægning var udført tilstrækkeligt og heraf at det er en urimelig forventning fra klagerens side på trods af at klagerne både består af selve selskabet og en tidligere tredjepart, som har foretaget en økonomisk beslutning på baggrund af de fejlbehæftede årsregnskaber.

8.1.3 Sagsnr. 031/2020 af 30. november 2020

Den sidste sag som vil indbringes i analysen omhandler en sag mellem Fonden B og registreret revisor A, hvor B mener god revisorskik ikke er overholdt i forbindelse med revisionen er af fondens årsregnskaber for 2014, 2015, 2016 og 2017, eftersom der i henhold til besvigelser ikke er taget forbehold i revisionspåtegningerne for manglende eller forkert indregning af tilgodehavender og gældsforpligtelser i balancen, samt for ulovlig

modregning af driftsomkostninger og omsætning i resultatopgørelsen. Besvigelsen i sagen vedrører dels at fondens indbetalinger fra kunder væsentligt overstiger det tilgodehavender fra salg og heraf en indregning af forudbetalinger fra kunder fremgik og samlet set negativ tilgodehavende saldo og dels den daglige leder i årrækken har faktureret fonden fra hans personlige virksomhed for i alt 2.334.765 kr. og at disse omkostninger aldrig er fremgået af regnskaberne som driftsomkostninger, men modregnet i omsætningen.

Af klagerne i sagen er klagepunkt 2 og 3 udvalgt til behandling, da disse vedrører besvigelserne i sagen og disse er som følgende:

2. *At indklagede ved revisionen af årsregnskaberne for fonden B for årene 2014, 2015, 2016 og 2017 har overtrådt god revisorskik, idet der ikke i revisionspåtegningerne er taget forbehold for manglende eller forkert indregning af tilgodehavender og gældsforpligtelsen i balancen.*
3. *At indklagede ved revisionen af årsregnskaberne for fonden B for årene 2014, 2015, 2016 og 2017 har overtrådt god revisorskik, idet der ikke i revisionspåtegningen er taget forbehold for ulovlig modregning af driftsomkostninger og omsætning i resultatopgørelsen.*

Klagepunkt 2

Fonden B har til støtte for klagen gjort gældende af den nye revisorer har bemærket at der burde være taget forbehold af tidligere revisor for forkert indregning af tilgodehavender fra salg og forudbetalinger fra kunder. Herudover gøres gældende at registreret revisor A har forestået bogføringen og i hele årrækken har debitorsaldoen været negativ, heraf har opdelingen af forudbetalinger fra kunder i fremgået i bogføringen og det forelagte materiale for bestyrelsen hermed ikke har haft sammenhæng med bogføringen. Bestyrelsen er heraf frataget stillingtagen til uregelmæssighederne.

Registreret revisor A gør modsætningsvis gældende at bestyrelsen har haft mulighed for at agere herpå, da der månedsvist var opgjort tilgodehavender og indtægtsoversigter til afstemning af perioderegnskaber, som blev gennemgået med bestyrelsesformanden.

Klagepunkt 3

Ved klagepunkt 3 belyses det at faktureringerne fra fondens daglige leder har udgjort væsentlig beløb og er modregnet i omsætningen i stedet for at indgå, som en driftsomkostning og heraf at bestyrelse har været afskåret for at tage stilling til omkostningerne og at det er en overtrædelse af årsregnskabslovens modregningsforbud, ligesom de bestrider at der er tale om udlæg, da der er uoverensstemmelser mellem visse faktureringer fra den daglige leder og viderefaktureringen til fondens kunder, som burde være oplyst bestyrelsen.

I øvrigt har den daglige leder ikke været tilladt at arbejde uden for fondens virke i et omfang, som ville have betydning for arbejdet for fonden, hvilket den høje fakturering fra den personlige virksomhed bevise at han havde.

Registreret revisor A anfører at bestyrelsesformanden selv har godkendt den daglige leders hverv ved den personlige virksomhed og herudover stilling som leder i anden institution ved henvisning til Bilag F, som er tilladelsen og ansættelseskontrakten.

Herudover gør A gældende at bestyrelsesformanden i instruks af direktion og revision har godkendt viderefakturering, ligesom A har opfordret fonden til at fremsende sagsmapper på de klienter, der vedrører samarbejde mellem fonden og den daglige leders virksomhed. Der henvises i øvrigt til bestyrelsesformanden godkendelse af en meddelelse om fremgangsmåden for viderefakturering på en konkret bruger og at der kan fremlægges yderligere, beviser for, at A er instrueret i at der kunne ske viderefakturering.

Revisornævnets afgørelse.

I lighed med de ovenstående sager indleder revisornævnet med at belyse revisionens iboende begrænsninger og den uundgåelige risiko for at besvigelser ikke opdages af revisor.

Herudover bliver bestyrelsesformandens tilladelse af den daglige leders øvrige hverv fremhævet sammen med bestyrelsesformanden instruks til direktion og revision og viderefakturering og heraf at det ikke er bevist at A ikke har overholdt revisionsstandarderne, ligesom det ikke findes bevist af at der ikke er foretaget stikprøvevise kontroller og afstemning i overensstemmelse med kravene idet revisoren måtte gå ud fra at det modtagne dokumentationsmateriale var retvisende. Det gøres i den forbindelse gældende at A modtog afstemningerne fra den daglige ledelse og meddelelsen vedrørende den konkrete bruger var underskrevet af bestyrelsesformanden, hvorfor A måtte gå ud fra at ledelsen var bekendt med faktureringerne. Afslutningsvis anførte revisornævnet at bestyrelsen selv har haft grundlaget til at forholde sig til uregelmæssigheder ved budgetopfølgninger og gennemgang af de månedlige periodebalancer.

Registreret revisor A bliver således i lighed med de øvrige sager frikendt i henhold til opdagelse af besvigelserne.

Det bemærkes at registreret revisor A blev fundet skyldig i et andet punkt, som var ikke at udvise god revisorskik, ved ikke at besvare den tiltrædende revisors forespørgsel om årsag til revisorskiftet, dette viser en præstationskløft, men igen er det ikke en præstationskløft, som kan henføres til besvigelser.

Sagens forventningskløft

Sagsfremstillingen er i denne sag tyndere end de første. Sagens opstand bygger således på at den tiltrædende revisor bemærkning i sin revisionspåtegning for 2018 og kommentarer i protokollatet for uregelmæssighederne på tilgodehavender fra salg og forudbetaling fra kunder for 2017, som vurderedes at tidligere revisor skulle have taget forbehold for. Den efterfølgende konstatering af de beløbsmæssige besvigelser for de øvrige regnskabsår, må formodes at stamme fra en større granskning af den tiltrædende revisor eller fonden selv.

Forventningen om at de besvigelser skulle være opdaget af den tidligere revisor bygger således på, at den tiltrædende revisor efterfølgende har konstateret uregelmæssigheder og heraf at, hvis én revisor opdager dette, burde den anden også.

Sagens fremstilling tilbyder meget information i relation til at vurdere besvigelserisikofaktorerne, hvorfor der må laves en formodning om at der ikke har været særlig mange observerbare. Incitament/pres forekommer ved det faktum at der har været samhandel mellem den daglige leders personlige virksomhed og fonden, det forekommer dog som udlæg i revisors forstand, hvorfor den økonomiske interesse forsvinder. Herefter må det i stedet forekomme i en form for grådighed eller behov for finansielle midler til privaten. Af muligheder ligger der at den daglige leder forestod fakturering og betaling af leverandører, men en månedlig gennemgang af periodebalancer mv. udgør en intern kontrol herimod og det vurderes heraf ikke at udgøre en forøget risiko. Rationalisering er i lighed med de øvrige sager svær, afstemninger mv. modtages fra den daglige leder og det lyder til at øvrig dokumentation er kommet herigennem også, dog er disse afstemninger de samme som er gennemgået med bestyrelsen ved de månedlige periodebalancer og der er ikke forhold der giver udtryk for der har været øvrige økonomifolk, da revisoren har forestået bogføringen. Den høje grad af involvering fra den daglige leder vurderes heraf naturlig.

Besvigelsestrekanten vurderes ikke at kunne udledes af sagens oplysninger og de besvigelserisikofaktorer, som måtte være observerbare vurderes ikke at måtte udgøre en forhøjet risiko.

Besvigelser består af misbrug af aktiver ved overførsel til egne konti, som skjules ved regnskabsmanipulation i form af manipulerede afstemninger og falske fakturaer, som det tilkendegives i sagen at revisor ikke havde grund til formodning om ikke var korrekte.

Revisornævnet frikender revisoren i forbindelse med ikke at have udvist god revisionskik i henhold til besvigelserne og heraf at der ikke er tale om en præstationskløft i form af manglende arbejde. Forholdene i relation den manglende observerbare besvigelsestrekant og besvigelserens udformning giver ikke grundlag for at vurderer at det rimeligt kan forventes revisor skulle have opdaget besvigelserne og heraf at der mangles regulering på området, hvorfor det konkluderes at der heller ikke er tale om en præstationskløft i form af manglende regulering.

Revisornævnet ligger vægt på bestyrelsen kompetencer og mulighed for at kunne identificere uregelmæssighederne og hermed ISA 240's afsnit om at det primære ansvar ligger hos den øverste ledelse om at forebygge og opdage besvigelser.

Angående revisors ansvar ligger der vægt på revisionens iboende begrænsning og revisorens begrænsning i henhold til at vurderer uægheden af dokumentationen.

Sagens forventningskløft består på baggrund af ovenstående analyse af urimelige forventninger fra fonden B i henhold til deres uvidenhed omkring de krav der er til revisor i henhold til besvigelser og hvor ansvaret for opdagelse ligger i henhold til revisionsstandarderne. Der er imidlertid i denne sag også en præstationskløft i

henhold til revisorens manglende besvarelse af revisorforespørgslen, men denne præstationskløft kan heller ikke henføres til besvigelserne og revisorens udførte ydelse i relation hertil.

8.1.4 Sammenfatning af sagernes forventningskløft

Alle tre sager viser sig at være ført for revisornævnet på baggrund af, at selskaberne efter mistanke om besvigelser eller konstateringer af besvigelser fra den daglige ledelse har indledt interne undersøgelser og gjort brug af eksterne og uvildige revisorer til at granske deres regnskaber for de pågældende år. Granskningerne konstaterer at der har forekommet væsentlige besvigelser fra den daglige ledelse og heraf er selskaberne uforstående overfor de blanke revisionspåtegninger og anser dette for at være tegn på at revisorerne ikke har udvist god revisionsskik ved utilstrækkelig gennemførelse af revisionerne.

Besvigelserne er opdaget ved internt igangsatte undersøgelser i to af sagerne, som er den primære kilde til opdagelse af besvigelser, men klagerne anser i begge sager alligevel det at en besvigelse forekommer i sammenhæng med en blank revisionspåtegning for værende tegn på utilstrækkeligt udført arbejde fra revisors side. Den tredje sag er det godt nok revisor der opdager uregelmæssigheder, men sagen oplyser ikke at det er dette der opdager besvigelserne.

I de to af sagerne bliver revisor kendt skyldig i ikke at have fulgt god revisorskik, men de forhold, som de kendes skyldige for, kan ikke henføres til revisors arbejde mod besvigelser. Revisorerne i alle tre sager frikendes i henhold til ikke at have fulgt god revisionsskik i henhold til revision af besvigelser. Vægten i forbindelse med revisionen af besvigelser bliver lagt på revisors ansvar i forbindelse med besvigelser efter ISA 240 og ledelsens ansvar for i forbindelse med besvigelser efter ISA 240, de iboende begrænsninger en revision har og heraf den uundgåelige risiko for at væsentlig fejlinformation ikke opdages, hvad enten det vedrører fejl eller besvigelser efter både ISA 200 og 240 og afslutningsvis den forhøjede risiko for at besvigelser forbliver uopdaget når ledelsen er involveret.

Det at der i to tilfælde er oplyst i revisionsprotokollatet at der er manglende funktionsadskillelse og i den tredje er forelagt gennemgang af periodebalancer, gør at ledelsen har været bekendt med risiciene for besvigelser i form af den manglende funktionsadskillelse eller haft mulighed for at vurdere på risiciene og heraf at de har haft mulighed for at reagere herpå i form af at det primære ansvar ligger ved dem. Virksomhedernes ledelser viser således en manglende forståelse for ikke alene deres ansvar i forbindelse med besvigelser, men også revisors ansvar. Revisors ansvar går imidlertid på at opnå høj sikkerhed for at besvigelser ikke udgør en væsentlig fejlinformation, men på samme tid er der en begrænsning i hvad de kan opdage og begge besvigelsestilfælde har været med involvering af den daglige ledelse og heraf har der været forøget risiko efter ISA 240. Revisornævnet afskriver i alle tilfælde at det er bevist at god revisionsskik ikke er fulgt i henhold til besvigelserne, da argumentationen om at besvigelserne efterfølgende er opdaget ved granskning eller nemt kunne opdages ved udførsel af andre handlinger ikke udgør nok til at sige der ikke er udført tilstrækkelige handlinger og at revisor burde have opdaget det i forbindelse med revisionerne.

Det findes således ikke bevist at revisor ikke har udført passende handlinger udmøntet på besvigelser i overensstemmelse med ISA 240 og de ellers skærpende krav der er til disse områder, i stedet frikendes revisorerne i alle tilfælde på baggrund af de formildende omstændigheder, som der foreligger ved revisionen af besvigelser.

Ved gennemgang af besvigelserne i sagerne ses der, at de alle er udført i relation til regnskabsmanipulation, enten udelukkende ved regnskabsmanipulation for opnåelse af en fordel på baggrund af virksomhedsresultater eller ved misbrug af likvider, som skjules ved regnskabsmanipulation. Der har været ledelsesinvolvering i alle besvigelserne. Besvigelserne har været af kompliceret karakter og udført af kompetente personer. Der har ikke været observerbare besvigelsesrisikofaktorer nok i sagerne til at kunne konstatere en besvigelsestrekant og de besvigelsesrisiko faktorer der har været vurderes ikke at kunne have udgjort en forøget risiko.

Ud fra sagerne må det konkluderes at forventningskløften i henhold til revisors ansvars i forbindelse med revision af besvigelser ikke består af en præstationskløft, da revisorerne frikendes i henhold til deres arbejde og besvigelsernes karakter og udførelse sammen med manglende observerbar besvigelsestrekant ikke kan lægges til grund for en manglende regulering på området. Derimod kan det konkluderes at handle om en rimelighedskløft af urimelige forventninger fra regnskabsbrugere i form af at, hvis de eller andre kan opdage besvigelserne, burde revisoren have gjort det. Der er en manglende forståelse for ansvaret i henhold til besvigelser og kravene til revisor efter ISA'erne.

Klagerne i sagerne har alle haft bedre forudsætninger for forståelsen revisionerne end den generelle offentlighed, som kun har revisionspåtegningen. Det vurderes herfor også at den øgede kommunikation i revisionspåtegningen ikke har den ønskede effekt i forhold til at mindske rimelighedskløften, da konklusionen på sagerne viser at mere professionelle regnskabsbrugere, med mere tilgængelig information, stadig ikke forstår revisors ansvar i forbindelse med besvigelser.

9. Kan forventningskløften mindskes eller fjernes helt?

I ovenstående analyseafsnit er det konstateret at forventningskløften stadig er relevant at diskutere. Der er stadig uoverensstemmelser mellem hvad offentligheden har af forventninger til den ydelse som revisoren leverer og den faktiske ydelse som leveres, hvad enten denne forskel er opstået ved revisorens manglende udførelse af arbejde, manglende regulering på området eller i urimelige forventninger fra offentligheden. Det følgende afsnit vil med udgangspunkt i besvigelser diskutere, hvorvidt det er muligt at mindske denne kløft som er mellem revisorerne ydelse og offentlighedens forventninger til denne ydelse. Det vil diskuteres i henhold til præstationskløften og rimelighedskløften.

9.1. Præstationskløften

Med afsæt i gennemgangen og analysen af de ovenstående sager konkluderedes det at der forekom en forventningskløft, som kunne relateres til manglende udført arbejde fra revisors side. Det manglende udførte arbejde kunne dog ikke relateres til det udførte arbejde i henhold til besvigelser. Der fandtes i ingen af sagerne grundlag for at revisor ikke at udført sit arbejde i overensstemmelse med revisionsvejledninger, når det kom til revision af besvigelser. En diskussion af om forventningskløften kan mindskes eller fjernes i relation til besvigelser ved at se sikre revisor overholder standarderne anses heraf for ubetydelig, eftersom den tidligere analyse har konstateret at der ikke er en forventningskløft, som skyldes at revisorerne ikke lever op til de revisionsstandarder, som der foreligger, når det kommer til besvigelser. En forventningskløft i henhold til besvigelser vurderes således ikke at kunne formindskes eller fjernes ved at tage yderligere aktion mod at sikre revisorerne udfører deres arbejde i overensstemmelse med revisionsstandarderne. I sagerne blev der ligeledes analyseret de forekomne besvigelser karakter og de eventuelle observerbare besvigelserisikofaktorer, som eventuelt kunne ligge til grund for at det kunne findes rimeligt at revisorerne burde have opdaget besvigelserne og heraf at regulering på området burde skærpes. Der fandtes heller ikke grundlag for skærpelse af regulering og dermed at der er manglende regulering på området. Forventningskløften vurderes ikke at kunne mindskes eller fjernes ved at skærpe reguleringen på området for besvigelser, da regulering ikke ses som værende årsag for kløften.

Den tidligere konstatering af at forventningskløften i relation til besvigelser ikke skyldes manglende udført arbejde eller manglende regulering på området medfører derfor også en vurdering af at forventningskløften ikke kan mindskes eller fjernes ved at se på præstationskløften, når det kommer til besvigelser.

9.2. Rimelighedskløften

Der er ved gennemgang og analyse af spørgsmålene fra Bent Warming-Rasmussen's undersøgelse fra 1989, revisionspåtegningerne fra 1995 og 2021 og sager fra nyere tid konstateret urimelige forventninger fra offentligheden, hvad end der er tale om mere eller mindre professionelle regnskabsbrugere. Bent Warming-Rasmussen, Kjeld Chr. Bøgg og Lars Kiertzner er alle enige om at en forventningskløft, som følge af urimelige forventninger skyldes en manglende kommunikation med regnskabsbrugere og det vurderes at revisorstanden har været enig heri, når der ses på den øgede kommunikation der alene har været i revisionspåtegningen. I det følgende vil nogle områder for information kan øges diskuteres i relation til om det kan øge forståelsen og mindske forventningerne fra offentligheden.

Oplysning af væsentlighedsniveau i revisionspåtegningen

Til trods for denne enighed er væsentlighedsniveauet udeladt af påtegningen og det er henledt til den enkelte regnskabsbruger at vurdere niveauet for, hvornår en fejl vil ændre ens disposition taget på baggrund af regnskaberne. Hvorfor vælger man ikke at oplyse dette, revisorerne fastsætter alle et væsentlighedsniveau under revisionen, som revurderes løbende, det ligger således systemet, tilgængelig for at indtaste i erklæringen. Ved oplysning heraf fjernes den subjektive vurdering fra regnskabsbrugere og sikre en enstemmig forståelse af,

hvilket størrelsesorden fejl kan forekomme i hvad enten det er fejl eller besvigelser. Umiddelbart må det vurderes at oplysning af væsentlighedsniveauet og hermed sikring af en enstemmig opfattelse af, hvad der er væsentligt i relation til de enkelte regnskaber og derfor mindske forventningerne til revisionspåtegningens og heraf revisions betydning og omfang. Oplysning af væsentlighedsniveauet giver dog også mulighed for diskussion erhvervene imellem, for det er både set i Bent Warming-Rasmussen undersøgelse og i de gennemgåede sager, at regnskabsbrugere har svært ved at acceptere at et regnskab indeholder besvigelser. Kan oplysningen af væsentlighedsniveauet og regnskabsbrugernes øgede forståelse for dens forekomst medfører krav fra regnskabsbrugere om ikke blot at de skal have et revideret regnskab, men et revideret regnskab ud fra et bestemt fastsat væsentlighedsniveau, således fastsættelse af væsentlighedsniveauet fratages revisoren eller at visse revisorerne ikke kan påtage sig opgaverne, da krav til væsentlighedsniveauet gør at en revision ikke kan foretages nøjagtigt og effektivt mv. og heraf øge deres forventning til en revisionspåtegning. På den anden side kan det eventuelt styrke tilliden til revisionen fra de mest professionelle regnskabsbrugere, da de vil have et beløb at tage i betragtning ved deres dispositioner, som forventeligt vil give dem et bedre grundlag at foretage dispositionerne på og taget Bent Warming-Rasmussens undersøgelse i betragtning er det også de professionelle regnskabsbrugere, som den øgede kommunikation har størst effekt på. Tages den generelle offentlighed dog i betragtning har de sværere ved at acceptere forekomsten af besvigelser og en direkte oplysning om at besvigelser i en vis størrelsesorden ikke anses for væsentlig må vurderes at kunne skade tilliden til revisorerne og disses revisionspåtegninger, men det vil alligevel mindske forventningen. Oplysning af væsentlighedsniveauet vurderes på baggrund af ovenstående at mindske forventningskløften idet forventningerne reduceres, men at dette kan være på bekostning af tillid fra visse brugergrupper, som revisorer forventeligt skal tilskrives i form af deres rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant. Ydermere anfægtes det at denne mindskning af forventningskløften vedrører forventningen til besvigelser under væsentlighedsniveauet og som det beskrives i revisionsstandarderne og revisionspåtegningerne er der en risiko for at regnskaberne kan indeholde fejlinformation over væsentlighedsniveauet. Oplysning af et væsentlighedsniveau kan heraf forventeligt også have en modsat effekt, når det kommer til opdagelse af besvigelser over væsentlighedsniveauet. Når det er belyst at fejlinformation under et vidst beløb ikke anses for væsentligt, gives der modsat udtryk for at fejlinformation herover er væsentligt og heraf kan dette have en styrkende effekt på forventningerne til at disse opdages. Oplysning af væsentlighedsniveauet må heraf vurderes at kunne have en mindskende effekt på de urimelige forventninger hvad angår fejlinformation under væsentlighedsniveauet, men en øget effekt hvad angår fejlinformation over væsentlighedsniveauet.

Det kan, på baggrund af ovenstående, diskuteres om oplysningen af væsentlighedsniveauet vil have en reel effekt på forventningskløften i henhold til besvigelser ved oplysning af væsentlighedsniveauet, da det kan forsage mindre forventninger, men også øgede forventninger og samtidig vil der være risiko for at reducere tilliden og grundlaget for revisorens samfundsjob.

Information i og opbygning af revisionspåtegningen

Revisionspåtegningen er væsentligt udviklet, når de påtegninger i bilag 1 og 2 fra årsrapporterne fra henholdsvis 1995 og 2021 tages i betragtning. Udviklingen kommer dog af den ekstra information som kommer efter konklusionen og grundlaget herfor, da det egentlig starter ens med ”vi har revideret” med efterfølgende erklæring om at de regnskaberne giver et ”retvisende billede” og revisionen er udført i overensstemmelse med ”lovgivningen”. Dette giver et indtryk af at man fra revisorernes side ikke i disse år har ændret holdning til hvad der er vigtigst at informere om. Det er vigtigst at gøre opmærksom på at regnskabet er ”korrekt” og uden besvigelser eller andre fejl, da det er dette er formålet med påtegningen at give regnskabsbrugeren en sikkerhed. Det understreges at udtrykket ” korrekt” ikke henføres til revisors faktiske formål, men mere er et udtryk offentlighedens forventning fra denne udformning at beskrivelsen. At dette kommer først påtegningen giver et indtryk af at dette er det vigtige og det resterende er af mere uvæsentlig karakter for regnskabsbrugere og ikke lige så væsentlig for forståelsen af regnskabet. Det nævnes ikke at ”retvisende billede” betyder at det er et regnskab med høj grad af sikkerhed for at der ikke forekommer væsentlige fejlinformation, som følge af besvigelser eller fejl, dette skal regnskabsbrugeren læse næsten hele påtegningen igennem for at finde ud af under det sidste punkt for hvad der som led i revisionen tages stilling til. Opbygningen giver et indtryk af at man ikke forventer regnskabsbrugeren er interesseret i, hvordan konklusionen er nået, men blot at regnskabet er korrekt. Er dette en tilstrækkelig opbygning og information i konklusionen, når tilliden til revisoren har været dalende og man har tilkendegivet kommunikation vurderes at være nøglen. For først gives der et indtryk at regnskabet er korrekt for efterfølgende, hvor visse regnskabsbrugere er stoppet med at læse, at beskrive de fejl som kan forekomme i et retvisende billede. Er dette en hensigtsmæssig kommunikationsmetode, når man selv i revisorstanden tilkendegiver at regnskabsbrugeren skal have en bedre forståelse for revisionen, at man ikke udlægger grundlaget først for, således regnskabsbrugeren også ligger inde med grundlaget inden konklusionen læses. Hertil er det argument, at regnskabsbrugere formentlig vil springe til konklusionen selv, da de anser dette for det vigtigste, men ved at placere konklusionen som det første bliver denne antagelse også opløftet af revisorstanden selv, der bliver ikke gjort et reelt forsøg på at få regnskabsbrugeren til at læse hele påtegningen og opnå den forståelse som man søger.

Det kunne tænkes, at ved at flytte konklusionen tilbage til enden af påtegningen ville opfordre regnskabsbrugeren til at læse ansvarsfordelingen, som egentlig er en opsummering af revisionsvejledningerne og herved at regnskabsbrugeren ville opnå en større forståelse, ligesom en mere udførlig og beskrivende konklusion ville øge informationsgrundlaget til de som alligevel ville springe til konklusionen, således konklusionen ikke giver indtrykket af at regnskabet er ”korrekt”, hvis ikke man læser grundlaget. Ændret opbygning af påtegningen og mere udførlig og beskrivende konklusion vurderes at kunne give en bedre forståelse for risikoen for at

fejlinformation kan forekomme og mindske forventning om at de ikke gør og heraf de urimelige forventninger, som rimelighedskløften består af.

Det bemærkes at der ved teorierne om rimelighedskløften, henvises til at urimelige forventninger kan være en forventning om 100 % transaktionsrevision og at revisor finder alle fejl, som, det i øvrigt er klarlagt tidligere, ikke er muligt, ligesom revisionsstandarderne beskriver den iboende begrænsning en revision har og at der i alle analyserede sager ved revisornævnets afgørelser blev henvist til den iboende begrænsning, men at denne oplysning ikke er tilgængelig i revisionspåtegningen. Den iboende begrænsning en revision har er egentlig grundlaget for at der "blot" skal opnås høj grad af sikkerhed for at regnskaberne er uden væsentlig fejlinformation, hvad end det vedrører fejl eller besvigelser, men denne oplysning gives ikke til regnskabsbrugeren. Denne information virker grundlæggende for at forstå, hvad en revision er og hermed hvad man kan forvente af den. Ved at denne mangles i revisionspåtegningen må der mangles at kommunikeres en væsentlig oplysning for at imødegå regnskabsbrugeres forståelse af en revision og hvad de kan forvente af en revision. Så udover at beskrive hvad der gøres i en revision, kunne en beskrivelse af hvad der ikke gøres/ikke kan gøres også indgå imødekomme disse urimelige forventninger og eventuelt mindske kløften.

Udvikling i revisors værktøjer

Afslutningsvis henvises der til ajourføringen af ISA 315, hvor det nu fremgår at revisor kan drage nytte af automatiske metoder og værktøjer. Er dette udtryk for at den generelle udvikling i verdenen og digitalisering gør det muligt for revisor at kunne håndtere mere data ved automatiske metoder og værktøjer og herved effektivt kan gennemgå flere transaktioner og udskille de uregelmæssigheder i bogføringen som der eventuelt er. I så fald må dette anses for at rykke, hvad der rimeligt kan forventes af revisionsydelsen og revisor og heraf at udviklingen medfører en mindskning af rimelighedskløften og forøgelse af præstationskløften, hvis ikke reguleringen følger denne udvikling. Ved øget regulering og eventuelt senere krav til revisor om benyttelse automatiserede værktøjer og metoder kan herved resultere i at en generel udvikling kan medføre mindskning af den samlede forventningskløft.

10. Konklusion

Der er ikke krav til revisor om at opdage besvigelser i forbindelse med revision af regnskaber. Kravene udgør, i skrivende stund, at revisor skal opnå en høj grad af sikkerhed for at regnskaberne ikke indeholder en væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser i overensstemmelse med ISA'erne. Den høje grad af sikkerhed betyder ikke, at de skal garantere, at regnskaberne ikke indeholder væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser, da det tilkendegives at en revision har en iboende begrænsning i og med at den skal udføres på stikprøvevis basis og det ikke er muligt at foretage 100 % transaktionsrevision og heraf at erklæringen og den høje grad af sikkerhed bygger på overbevisning fremfor at være definitiv.

Den høje grad af sikkerhed skal opnås ved identificering og vurdering af risici for besvigelser, hvorefter vurderede risici for besvigelser skal behandles som en betydelig risiko. Det, at en sådan risiko skal behandles som en betydelig risiko, medfører at der skal foretages yderligere handlinger og kravene til indhentning af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis kan således højere ved identificerede risici for fejlinformation som følge af besvigelser end ved identificering af risici for fejlinformation som følge af fejl. Der er således skærpende krav til revisorens ydelse, hvis der identificeres forøget risiko for fejl som følge af besvigelser, men dette betyder ikke at det er revisorens ansvar at opdage disse, dette ansvar ligger primært hos den øverste og daglige ledelse.

Regnskabsbrugerne og den almene offentlighed har dog en forventning om at en blank påtegning fra revisorerne betyder, at revisionen har afdækket besvigelser og at de heraf ikke forekommer i regnskaberne. Viser efterfølgende interne undersøgelser at der har været begået besvigelser, som ikke er opdaget af revisoren, anses dette fra virksomhedernes side for at være et udtryk for at revisorerne ikke har fulgt god revisionskik, selvom kravene i ISA'erne er overholdt.

Tages besvigelsernes karakter i betragtning sammen de manglende observerbare besvigelserisikofaktorer er der ikke grundlag for at konkludere at der mangler regulering af hvad der anses for god revisionskik i henhold til besvigelser.

Revisorerne lever således op til de krav der stilles og kravene må vurderes tilstrækkelige og heraf at der ikke kan forventes yderligere af dem i øjeblikket. Offentlighedens forventninger derimod må anses for at være urimelige, hvilket skyldes en forkert opfattelse af hvad en revision er i stand til og hvad revisors rolle i forbindelse med besvigelser egentlig er.

Det kan heraf konkluderes at, der er en forventningskløft mellem hvad offentligheden forventer revisoren yder i relation til besvigelser og hvad der faktisk rimeligt kan forventes. Kløften mellem revisorens ydelse i forbindelse med revision af besvigelser og offentlighedens forventninger kan ikke henføres til revisorens præstationer, men alene til offentlighedens manglende forståelse af krav og heraf at der er et behov for forøgelse af forståelsen, dette indebærer kommunikation af revisionens iboende begrænsning samt øget opfordring til læsning af revisors ansvar, som allerede fremgår af dagens revisionspåtegninger.

Afslutningsvis bemærkes det, at den generelle udvikling i verden kan medføre at revisor får værktøjer og metoder, hvortil det rimeligt kan forventes at kravene til revisoren skærpes og heraf visse forventninger som tidligere har været urimelige, kan være rimelige, men i skrivende stund er der urimelige forventninger til revisors ydelse i forbindelse med revision af besvigelser og det bør søges at nedjustere disse forventninger ved at skabe en fælles forståelse.

11. Litteraturliste

Anklagemyndigheden. Genan-stifter får seks års fængsel for groft bedrageri [Online] (2021). [Citeret: 4. oktober 2022]. <https://anklagemyndigheden.dk/da/genan-stifter-faar-seks-aars-faengsel-groft-bedrageri>

Berlingske. 13 år efter Stein Baggers svindelnummer: Medejner modtager to cifret millionerstatning [Online] (2021). [Citeret: 4. oktober 2022]. <https://www.berlingske.dk/business/13-aar-efter-stein-baggers-svindelnnummer-medejner-modtager-tocifret>

Bøg, Kjeld Chr. og Kiertzner, Lars (2007). *Professionsetik for revisorer*. Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 1. udgave, 1. oplag.

Dorminey, Jack W. et. Al. (2010). I: The CPA Journal. *Beyond the Fraud Triangle – Enhancing Deterrence of Economic Crimes*.

Jensen, Anders Schweitz. (2007). *Revisors afdækning af besvigelser*. Forlaget Thomsen A/S.

Jyllands-Posten. *Rapport: Kontrollen med Britta Nielsen var for dårlig gennem 25 år* [Online] (2019). [Citeret: 4. oktober 2022]. <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE11224181/rapport-kontrollen-med-britta-nielsen-var-for-daarlig-gennem-25-aar/>

KPMG International Cooperative (2016). *Global profiles of the fraudster – Technology enables and weak controls fuel the fraud*.

Radius CPH. (2022). *Troværdighedsanalysen 2022*. København: Radius.

Storgaard, Peter og Nørgaard Olesen, Jan. (2022). I: Revision & Regnskabsvæsen nr. 6. *ISA 315 (Ajourført) – Brug af automatiserede værktøjer og metoder, herunder dataanalyse*.

Warming-Rasmussen, Bent. et. al. (2017). *Revisors opklaring af besvigelser – læren i praksis*. 2. udgave, 2. oplag. Karnov Group Danmark A/S: København 2015.

Warming-Rasmussen, Bent. (1991). I: FSR's årsskrift – Revision og erhvervsøkonomi. *Tillidsforholdet til revision og revisorer*.

Retslige kilder

ISA 200 International Standard om Revision (2016), ISA 200 Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med internationale standarder om revision.

ISA 240 International Standard om Revision (2016), ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber.

ISA 315 International Standard om Revision (2012), ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser.

ISA 330 International standard om revision, ISA 330 Revisors reaktion på vurderede risici.

Revisorloven, Bekendtgørelse af lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder. LBK nr. 1219 af 31/08/2022.

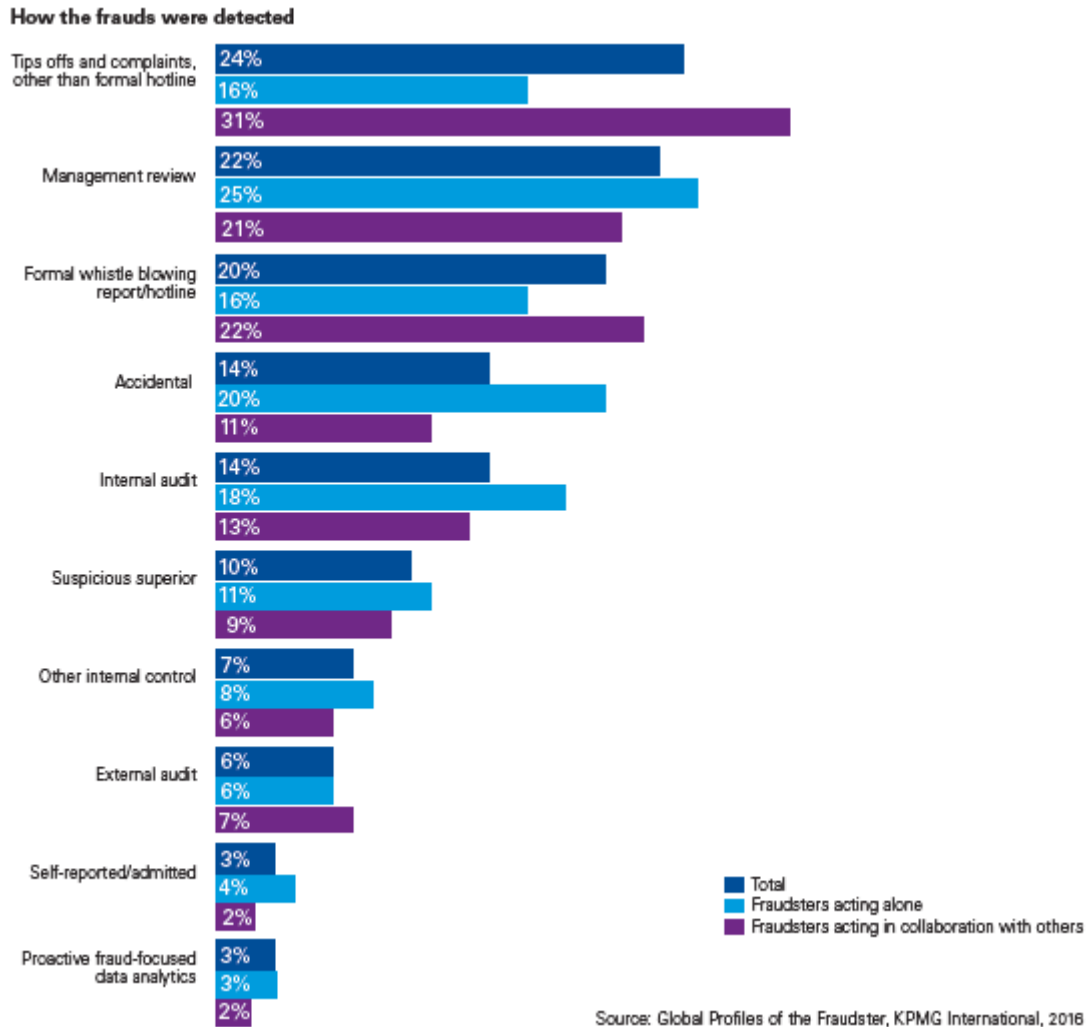
Revisornævnet: Sagsnr. 029/2017 af 21. marts 2018

Revisornævnet: Sagsnr. 046/2017 af 7. januar 2019

Revisornævnet: Sagsnr. 031/2020 af 30. november 2020

12. Bilag

12.1. Bilag 1

12.2. Bilag 2

side 7

REVISIONSPÅTEGNING

Vi har revideret koncernregnskabet og moderselskabsregnskabet for 1995 for Kemp & Lauritzen A/S.

Revisionen er udført i overensstemmelse med almindeligt anerkendte revisionsprincipper, og har omfattet de revisionshandlinger, som vi har anset for nødvendige.

Regnskabet er aflagt i overensstemmelse med lovgivningens og vedtægternes krav til regnskabsaflæggelse og giver efter vor opfattelse et retvisende billede af selskabets aktiver og passiver, dets økonomiske stilling samt resultatet.

København, marts 1996

Ernst & Young A/S

Mogens Lundin
statsautoriseret revisor

Karsten Iversen
statsautoriseret revisor

Kemp & Lauritzen A/S, Årsrapport 1995.

12.3. Bilag 3

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS REVISIONSPÅTEGNING

Til kapitalejerne i Kemp & Lauritzen A/S

Konklusion

Vi har revideret koncernregnskabet og årsregnskabet for Kemp & Lauritzen A/S for regnskabsåret 01.01.2021 - 31.12.2021, der omfatter resultatopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter, herunder anvendt regnskabspraksis, for såvel koncernen som selskabet samt pengestrømsopgørelse for koncernen. Koncernregnskabet og årsregnskabet udarbejdes efter årsregnskabsloven.

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens og selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31.12.2021 samt af resultatet af koncernens og selskabets aktiviteter og koncernens pengestrømme for regnskabsåret 01.01.2021 - 31.12.2021 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Grundlag for konklusion

Vi har udført vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit

"Revisors ansvar for revisionen af koncernregnskabet og årsregnskabet". Vi er uafhængige af koncernen i overensstemmelse med International Ethics Standards Board for Accountants' internationale retningslinjer for revisors etiske adfærd (IESBA Code) og de yderligere etiske krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i henhold til disse krav og IESBA Code. Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Ledelsens ansvar for koncernregnskabet og årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et koncernregnskab og et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et koncernregnskab og et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af koncernregnskabet og årsregnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere koncernens og selskabets evne til at fortsætte driften, at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant, samt at udarbejde koncernregnskabet og årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere selskabet, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af koncernregnskabet og årsregnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om koncernregnskabet og årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med interna-

tionale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformation kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugere træffer på grundlag af koncernregnskabet og årsregnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i koncernregnskabet og årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlinger som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af koncernens og selskabets interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af koncernregnskabet og årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om koncernens og selskabets evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i koncernregnskabet og årsregnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at koncernen og selskabet ikke længere kan fortsætte driften.
- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af koncernregnskabet og årsregnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om koncernregnskabet og årsregnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.

LEDELSESBERETNING / PÅTEGNING / REGNSKAB / NOTER TIL ESG-OPGØRELSE

- Opnår vi tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de finansielle oplysninger for virksomhederne eller forretningsaktiviteterne i koncernen til brug for at udtrykke en konklusion om koncernregnskabet. Vi er ansvarlige for at lede, føre tilsyn med og udføre koncernrevisionen. Vi er eneansvarlige for vores revisionskonklusion.

Vi kommunikerer med den øverste ledelse om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om koncernregnskabet og årsregnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af koncernregnskabet og årsregnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med koncernregnskabet eller årsregnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til årsregnskabsloven.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med koncernregnskabet og årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabslovens krav. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

København, den 21. marts 2022

Deloitte
Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 33 96 35 56

Henrik Jacob Vilmann Wellejus
statsautoriseret revisor
MNE-nr. mne24807

Christian Sanderhage
statsautoriseret revisor
MNE-nr. mne23347